

102113

Alexander Lange

Dødsdommen

over kommissarisk statsråd, professor

Ragnar Sigvald Skancke

En gjennomgåelse

Høyesterettsadvokat, dr. jur.
Jørgen Øvergaard: Lagmanns-
rettens hele oppfatning beror
på en synkverving, og har in-
tet med virkeligheten å gjøre.

Oslo 1954

Innledning

Fremstillingen i dette pionerarbeid om den patriotiske og bunnhederlige vitenskapsmann og statstjener Ragnar Skanckes tragiske skjebne under og etter den tyske besettelse av Norge er dessverre blitt springende, full av gjentakelser av grunntemaet og usystematisk. Fordi grunnlaget er en lang serie artikler i en ukeavis — Folk og Land. Hva slags mann var Ragnar Skancke? Av sakens store mangfold av gunstige vitneprov for ham velger jeg den manns som vel kom i daglig kontakt med Skancke under okkupasjonen — avdelingssjef i Reichskommissariat, dr. Alfred Huhnhauser. Han var persona grata i norske universitetskretser også etter 8. mai 1945, og fikk skrive i Samtiden om den virkelige årsak til Aula-brannen og «studentdeportasjonen». I bevisopptakelse 29. oktober 1945 erklærer Huhnhauser at han «anser domfelte som en godmodig, snill og hjelpsom mann. Han er etter vidnets mening ikke ondssinn, og vitnet tror ikke at han med hensikt har gjort noe dårlig.»

Arbeidet sikter ~~da~~ også på å bidra til å bevare og ære minnet om en ensom, skarp og edel profil i Norges rettshistorie — professor Skanckes tredje og siste, oppnevnte forsvarer, høyesterettsadvokat, dr. jur. Jørgen Øvergaard. — Hans liv sluttet med en stor stigning opp til den ~~nye~~ og tapre prestasjon som bidro til å legge Jørgen Øvergaard i graven før tiden. Jeg har i stor utstrekning bygget gjen-
17 lysende
nomgåelsen av springende punkter i dommen på dr. Øvergaards svære innlegg i Skancke-saken, — et arbeid hvori han la hele sitt fryktløse rettsinn, omfattende kunnskaper og betydelige formelle evne.

Dødsdommen og Regjeringens avslag hos Kongen i statsråd på de overveldende nådesøknader hører ennå til det store tabu-kompleks i Norge. Det frister derfor ikke (for tiden) oppadstrebbende praktiserende sakførere, lovkyndige og historikere. —

Den klikk som i sin geniale selvbergingsmanøver skapte «klimaet» for og eksekverte dødsdommen over Skancke, er ennå ved full makt og besetter alle nøkkelstillinger. Kretsen har manøvrert så dyktig — til dels så diktatorisk — med pressen og «den offentlige mening» — at vesentlige opplysninger — også om Skancke-saken — er helt ukjent for de brede lag. Den kunstige tåke over urettens og u-lovens jungel er livsnødvendig for den herskere...

En for hurtig erkjennelse av den faktiske og rettslige sammenheng må søkes hindret, da den kanskje kunne skape en «revolusjonær (eller strafferettslig) situasjon mot personer, som i ly av fremmede bajonetter og penger via den store hildring som heter «rettsoppgjøret» er kommet i kontrollerende posisjoner og til en makt, som ennå er nesten bare herlighet med storartede internasjonale geberder... Etter at man hadde lagt landet åpent for invasjonen og derpå forlatt det...

Beviset for at den norske straffelovs paragraf 86 — den som Skancke ble dømt etter — ikke omfattet samarbeid (med videre) med okkupanten — er at man har utvidet (omskrevet) paragrafen til å omfatte slike ting *etter at rettsoppgjøret var avsluttet*.

Er dødsdommen i alt vesentlig laget på forhånd? Som man vil se ble Skancke dømt på et ikke uviktig punkt, som ikke ble behandlet i Eidsivating. Han skulle dø for at det spindelvev skulle bestå — så lenge som mulig — at Norge *ikke* hadde kapitulert militært — *ikke* var totalt okkupert — og *ikke* i en viss utstrekning hadde lydighets- og samarbeidsplikt vis å vis besettelsesmakten. Ifølge Haag-reglene, som er en bestanddel av norsk rett. Disse kan man ikke etter behag radere bort. Saken ble opptatt til doms 16. mai og lagmannen lest opp dommen 21. mai 1946. En merkelig kort tid for drøftelse og utarbeidelse — forekommer det meg — av en så

alvorlig og veldig dom, som fyller 57 sider i Høyesterettsutdraget.

Om den rettergangsordning, som det åpenbart var maktpåliggende å etablere for å sikre hurtige og fellende resultater — uttaler Norges største autoritet på strafferettens område i nyere tid — professor, dr. jur. Jon Skeie — i skrivelse til Stortingets justiskomite (offentliggjort i Aftenpostens morgenr. for 3. juli 1945): Ved provisorisk anordning av 16. februar 1945 er der for behandling av «landssviksaker» gjort inngripende forandringer. Jeg skal bare nevne de viktigste: 1) Lagmannsretten skal i disse saker bestå av tre embetsdommere og 4 domsmenn i lagretten; (juryen) er m. a. o. fjernet; 2) Straffeprosessloven bestemmer at en tiltale for lagmannsrett ikke uten siktedes samtykke kan reises før hele anklagegrunnlaget er gransket av en domstol (rettslig forundersøkelse). Denne garanti mot en forhastet anklage for grove forbrytelser er opphevet, påtalemyndigheten kan reise tiltale for en hvilken som helst forbrytelse bare på grunnlag av en politirapport... Det er etter min oppfatning åpenbart at en anordning av dette innhold ikke har noen hjemmel i Grunnloven (paragraf 17). Den ofte omtalte Elverumsfullmakt kan ikke anføres som lovgivningsgrunnlag. Heller ikke kan der være tale om en konstitusjonell nødrett, — der ville jo ikke bli tale om å anvende nye prosessregler før Norge atter var blitt fritt, m.a.o. før Stortinget kunne komme sammen. At der likevel ble gitt en anordning som denne, kan derfor bare ha sin forklaring deri at Stortinget ikke skulle komme sammen. Men jeg går ut fra at Høyesterett må tilsidesette disse bestemmelser. For å hindre tidsspille på ugyldig rettergang bør lovgivningsmakten prøve denne anordning. Og jeg kan ikke tro at Stortinget vil godkjenne de nevnte brudd på vår gamle prøvede rettergangsmåte i straffesaker. Vi skulle vel

nå være kommet bort fra nazi-angrepet på juryen. Nettopp i landssviksakene, de uhyggeligste vi har hatt i vår historie, skulle

der være en særlig grunn til å bevare den garanti som ligger deri at 10 lagrettemenn som rådslår og beslutter uavhengig

av en embetsdommers påvirkning, treffer avgjørelsen i skyldsspørsmålet. Ærbødigst: Jon Skeie.»

Oslo, august 1954.

A. L.

RAGNAR SIGVALD SKANCKE, professor, kommissarisk statsråd og sjef for Kirke- og Undervisningsdepartementet under okkupasjonen. Han ble født 9. november 1890 i Ås, sønn av bankdirektør og gårdbruker Johan Skancke og hustru Kari Busvold. — Student 1908, diplomingeniør Karlsruhe 1913, assistent, senere dosent ved Norges Tekniske Høyskole, Trondheim, 1913-18, overingeniør Elektrisk Bureau, Oslo, 1918-23, professor i elektroteknikk etter 1923. Han har bl. a. utgitt «Theorie der Wechselstrommaschinen», på Springers forlag, Berlin. Dessuten flere vi-

tenskapelige avhandlinger i tidsskrifter, likesom han innehadde en rekke patenter. Representant ved International Electrical Commission, Genf 1922, formann i Norsk Elektroteknisk Forenings Trondheimsgruppe 1926-27, medlem av Vitenskapsselskapet i Trondheim.

Skancke var medlem av Nasjonal Samling fra 1933 og var partiets fylkesfører i Trøndelag. Kommissarisk statsråd fra 25. september 1940 til 8. mai 1945. Etter å ha sittet med dødsdom i 2 år og 3 måneder ble han skutt på Akershus 28. august 1948.

JØRGEN ØVERGAARD,

advokat, dr. jur. — Han ble født 21. juni 1881 i Nes i Vest-Agder, sønn av gårdbruker Ole Aadnesen Øvergaard og hustru Siri Jørgensdatter. Telegrafeksamen 1900, telegrafassistent s. å., student 1904, sekretær i Arbeidsdepartementet 1906, cand. jur. 1909, dr. jur. 1914, o.r.sakf. 1916, dispachøreksamen 1918, h.r.advokat 1922.

Øvergaard har bl. a. skrevet: «Om livsforsikringskravet som formuesobjekt». Dessuten utgitt en kommentar til arbeids-

tvist- og boikottloven, og en større lærebok: «Norsk erstatningsrett», 1942. Som sekretær i Trustkommisjonen 1916-21 skrev han motivene til innst. og en lengere utredning om fremmed retts stilling til disse spørsmål. Formann i Boikott- og blokadekomiteen av 1931. Medl. av Akers herredsstyre 37-40. Blant hans senere juridiske arbeider er: «Det straffbare bedrageri», 1941. Blant de juridiske studenter var han en meget søkt manuduktør. Øvergaard døde 3. juni 1953.

Det er biskop Berggrav som har forandret kirkebønnen, sier dr. jur. J. Øvergaard, som mener at domfellelsen av Skancke er en krenkelse av rett og rettferdighet.

Den 21. mai 1946 avsa Eidsivating lagmannsretts landsvikavdeling dødsdom over kommissarisk statsråd, professor ved Norges Tekniske Høyskole (siden 1923) Ragnar Sigvald Skancke. Rettergangen ble på den karakteristiske måte dominert av den nå avdøde ekstraordinære, lagmann, høyesterettsdommer og medvirker til landssvikanordningen, Erik Solem.

Meddommere: Nåværende lagmann Thor Breien og nåværende byrettsdommer Bjørn Stensvold. Domsmenn: Lagerarbeider Aug. Strand, kontordame Ruth Mildrid Elverhøy, arbeider Asbjørn Lindahl, tekn. assistent John Gjærdrum. Ruth Mildrid Elverhøy stemte mot døden.

SKANCKES MENING OM SAKSBEHANDLING OG DOMSGRUNNLAG

Den 25. aug. 1948 — et par dager før han blir skutt, sender Skancke overlæge Jon Leikvam et brev vedlagt «Kort utredning om gangen i straffesak mot R. S. Skancke» — hvorav foreløbig gjengis følgende:

— — — «Den 6. mars 1946 får jeg så oversendt en tiltalebeslutning uten noen som helst antydning til bevisopp-gaver fra påtalemyndighetens side. Min forsvarer h. r. advokat C. A. Torstensen, godtar tiltalebeslutningen og uttaler at jeg etter hans mening ikke kan tenkes å bli stillet i klasse med Quisling og Hagelin — men at domsresultatet for mitt vedkommende må bli som for Fuglesang og Stang. — Han mente videre at det ikke var nødvendig med noen

inngående behandling av de enkelte tiltaleposter, likesom det ikke var nødvendig å føre forsvarsvitner».

«Etter et par kortvarige konferanser begyndte så rettsforhandlingene 7. mai og pågikk i hele 9 dager. Jeg måtte herunder helt alene vareta mitt forsvar. Alle subjektive momenter til belysning av min handlemåte ble hånlige avvist av retten. Min forsvarer kom — i løpet av 9 dager — bare med 3 korte bemerkninger, samt tilslutt med en forsvarstale, hvori han påpeker at «aktor (h.r.adv. Annæus Schjødt) har hatt en lett oppgave med å angripe Skancke, for han har ikke gjort stort for å forsvare seg». (Jfr. Verdens Gang 17. 5. 46)».

Om grunnlaget for tiltalen skriver Skancke bl. a.: «Ved politiavhør i juni 1945 fikk jeg den meddelelse at jeg ville bli tiltalt etter str.l. §§ 86 og 98. Jeg erklærte da at jeg var av den oppfatning at det ikke var krig mellom Norge og Tyskland etter juni 1940. Som følge herav mente jeg at jeg ikke var skyldig etter en slik tiltale. Den samme erklæring avga jeg til politiet i form av en skriftlig «egen-erklæring» datert 21. 12. 45».

«Ved forhørsretten i slutten av juni 1945 erklærte jeg på ny at jeg mente at krigen for Norges vedkommende sluttet i juni 1940 og begrunnet dette bl. a. med å henvise til de politiske partiers og en rekke næringsorganisasjoners oppfordring til befolkningen i august 1940 om å etablere samarbeid med okkupasjonsmakten. — Dette — sammen med en rekke andre omstendigheter — syntes for meg

være avgjørende beviser for at folket som helhet mente at krigen var slutt». (Min dåværende forsvarer, h.r.advokat Mauritz vil kunne bevitne at jeg fremholdt dette for retten). Rettsformannen bemerket at han ikke hadde noe kjennskap til alt dette, og at det forelå «skjellig grunn til mistanke», hvorpå fengslingskjennelse ble avsagt.

Rettergangen karakteriserer Skancke i brevet til Leikvam slik:

«Hverken lagmannsretten eller Høyesteretts kjæremålsutvalg fandt det «nødvendig» å gå nærmere inn på alle de mangler og uriktigheter ved dommen over meg, som min forsvarer h.r.advokat J. Øvergaard hadde påpekt. Riktignok finner Høyesteretts kjæremålsutvalg, i likhet med lagmannsretten, «at de opplysninger som er gitt under bevisopptagelsen vel kan stille visse sider ved domfeltes virksomhet i et gunstigere lys» — men uttaler i denne anledning bare at dette «i tilfelle må tas i betraktning ved avgjørelsen av om benådning skal gis».

«De skyver altså bare det hele fra seg. Det hadde ikke vært mulig i en normal retts-sak», skriver Skancke.

Etter at Skancke i medhold av konjunktorene var blitt fradømt liv og ære — til og med oppebåret lønn i sin okkupasjonsstilling — tok en norsk jurist, som forenet en utstrakt lovkyn-dighet med usedvanlig uavhengighet og aktivt rettsinn seg av hans sak — etter Skanckes anmodning. H.r.advokat Dr. jur. J. Øvergaard skriver 26. april 1948 til Eidsivating lagmannsrett i anledning av Skanckes 2. gjenopptagelsesbegjæring bl. a.:

«Jeg har tidligere gjort oppmerksom på at tiltalebeslutningen av 6. mars 1946 på åen rekke punkter er mangel-

fullt avfattet og ikke fyller de krav som stilles i straffeprosesslovens § 286, annet ledd». Advokat Øvergaard spesifiserer så nærmere disse mangler, som er mange, og legger så til:

AKTORS BEVISOPPGAVE LOVSTRIDIG

«Foruten disse mangler ved tiltalebeslutningen peker jeg også på at aktors bevisoppgave, antagelig av mars eller april 1946, er lovstridig, idet der ikke finnes noen antydning ved de enkelte beviser om «hvad dermed aktes godtgjort», jfr. Str.p. § 292. Da denne bevisoppgave også er tilstilt lagmannsretten — foreligger der her en forsømmelse fra rettens side. Bevisoppgaven burde vært sendt tilbake til aktor med pålegg om å holde seg straffeprosesslovens regler etterrettelig».

«Sådan oppgave over «hvad dermed aktes godtgjort», burde vært anført for hvert dokument som aktes dokumentert og for hvert vitne som skulle avhøres».

«Jeg er bekjent med at denne fremgangsmåte har vært iaktatt iallfall av flere statsadvokater, og i en sak av denne innviklede og alvorlige natur er det uomgjengelig nødvendig at lovens forskrifter befølges».

Les videre hva denne i Norges okkupasjonsoppgjør usedvanlig rakryggede lovkyndige skriver:

RETTENS FORSØMMELSE GJENOPPTAGELSESGRUNN

«Jeg antar at der her er begått en sådan forsømmelse, som i og for seg må være gjenopptagelsesgrunn. Som det fremgår av Skanckes tillegg til kjæremålserklæring av 12. mai 1947 s. 20 har han

aldri fått se noen bevisoppgave fra påtalemyndigheten, og de konferanser han har hatt med sin forsvarer 1. og 2. april samt 3. og 5. mai 1946, — 2 dager før hovedforhandlingen har vært meget kortvarige».

«Han har således ikke hatt anledning til å vareta sitt forsvær, og hans forsvarer har nøyet seg med aktors ulovlige bevisoppgave, som praktisk talt ikke sier noen ting av verdi».

«På denne basis er domfelelsen av Skancke en krenkelse av rett og rettferdighet».

«Ved gjenopptagelsesspørsmålets avgjørelse må der tas hensyn dertil», skrev advokat Øvergaard forgjeves! —

*

Dommen belaster Skancke med «hovedansvaret eller et tungtveiende medansvar» for nedenstående «overgrep». Det heter i dommen (Høyesterettsutdr. bd. 1, s. 40):

«Like etter 25. september 1940 forandret Kirkedepartementet kirkebønnen ved å ta ut avsnittet om Kongen og hans hus og Stortinget». Side 63 i HR.utdr.: «Om den endring i kirkebønnen som ble foretatt like etter 26. september 1940 er det bevist, at tiltalte den dag lot tilkalle biskop Berggrav og forlangte at omtalen av Kongen og regjeringen skulle fjernes fra kirkebønnen. Et lignende krav hadde tyskerne fremsatt i juni måned for de prekker som ble kringkastet, men da hadde Berggrav fått hindret at det ble foretatt noe videre. Bispene hadde imidlertid vært forberedt på at kravet ville bli fremsatt på ny og hadde forberedt en høvelig form for kirkebønnen. Overfor tiltalte gjorde Berggrav gjeldende at noen endring av kirkebønnen var helt nødvendig. Da imidlertid tiltalte fastholdt at kravet om endring ikke var til å komme forbi og var en befaling, foreslo Berggrav at endringen skulle gjøres av bispekollegi-

et og i den form at offentlige politiske organer ikke skulle nevnes i bønner, og det gikk tiltalte med på».

Forholdet er således at kirkebønnen er forandret etter krav av tiltalte, men selve ordlyden av den nye bønn — hvor Kongen og styremaktene er utelatt, er formet av bispene. Befalingen om å endre kirkebønnen var et ledd i okkupantens og NS's arbeid for å svekke tilliten til landets lovlige styre og således til hjelp for fienden, noe tiltalte har forstått».

Adv. Øvergaards grundige gjennomgåelse i gjenopptagelsesbegjæringen, setter også dette punkt i dommen i et eiendommelig lys. Han skriver:

«I tillegg til kjm.erkl. av 12. 5. 47 side 11 er der inntatt et sitat av biskop Berggravs bok «Da kampen kom», Oslo 1945. Sitatet er helt korrekt.

Det viser at dommen har tatt feil.

Av samme bok s. 84 fremgår at Berggrav fra tidligere av i 1940 hadde liggende ferdig en ny avsluttet redaksjon». (Citat.) Og videre heter det: «Vi måtte hevde det prinsipp at inntil videre skal offentlige og politiske organer ikke omtales i den ved resolusjon forordnede kirkebønn». «Vi» betyr her biskopene.»

Advokat Øvergaard spør:

«Skal Skancke straffes fordi biskopene har fått gjennomført det av dem hevdete prinsipp? Hensikten med dette prinsipp var itlg. Berggrav at: «dermed ville okkupasjons-tidens organer være utelukket». Jeg skjønner ikke annet enn at det er biskop Berggrav som har forandret kirkebønnen.....».

ADMINISTRASJONSRADET FORANDRET KIRKEBØNNEN i RADIOEN

«Den av biskopen gjennomførte forandring av kirkebøn-

vart i det høyeste i 62 dager.

En annen vesentlig innvending er at man ikke inngående drøftet Skanckes og Øvergaards vesentlige anførsler — men uten et ord satte dette historiske materiale tilside — som var vesentlig for avgjørelsen av skyldsspørsmålet og straffutmålingen. Det er dette Øvergaard og mange med ham finner forferdelig. Domstolene taler om «krigstilstand» og at det ikke var sluttet formell fred. Men hvorfor taler de ikke om den tilstand som faktisk forelå for Skancke her i Norge: *Okkupasjonstilstanden?*

Lagmannsrettens dødsdom over Skancke var ikke enstemmig. Ruth Mildrid Elverhøy stemte alene mot døden og for tvangsarbeid på livstid. Et indiansk ordtak sier: Kvinnen er den høyeste mur mot døden. Men her var den ikke høy nok.

Det er ikke morsomt å måtte minne om nedenstående vesentlige, men ubestandige linjer i den milelange dødsdom:

A. «Retten anser det bevist at tiltalte har forstått at han ved å overta stillingen som kommissarisk statsråd oppnevnt av rikskommissæren — ytet fienden bistand i den pågående krig mellom Norge og Tyskland. Retten anser ham for dette forhold straffskyldig etter straffelovens § 86».

B. «Ved straffutmålingen har retten lagt vekt på de alvorlige forræderihandlinger tiltalte har foretatt ved å stille seg til forføyning for Quisling og tyskerne da Administrasjonsrådet skulle fjernes og Terboven skulle sette inn sine kommissariske statsråder».

Skanckes anke — som ble forfattet uten juridisk bistand

— ble enstemmig forkastet av Høyesterett, dommerne Holmboe, Schei, Alten, Schjelderup og dav. justitiarius Emil Stang den 27. mars 1947.

Skancke skriver i det tidl. refererte brev til overlege Leikvam: «... min daværende forsvarer (Torstensen) fant det merkelig nok ikke nødvendig å anke hverken over saksbehandlingen eller lovanvendelsen, slik at anken kun gjaldt straffutmålingen. Da jeg selv ikke er jurist hadde jeg selv ikke dengang den nødvendige innsikt til å gripe inn.» Dagen etter at HR hadde avslått anken «meddeler min daværende forsvarer meg at hans oppdrag er endt... og at han reiser på påskeferie den følgende dag. Han overleverte meg en benådningssøknad på 4 korte linjer, som jeg dog ikke sendte.»

«Da jeg er klar over at dommen på en rekke punkter var uriktig, satte jeg meg fore på egen hånd å utarbeide en gjenopptagelsesbegjæring, som ble innsendt til lagmannsretten 1. april 1947. Da denne begjæring var kommet i stand uten juridisk bistand var den på flere måter mangelfull... Retten, som hadde plikt til å spørre om jeg trengte juridisk bistand, ga overhode ingen veiledning eller opplysning.»

28. april 1947 besluttet de samme juridiske dommere i Eidsivating som hadde avsagt dødsdommen — uten tilkallelse av domsmenn — å forkaste hans uten jur. hjelp skrevne begjæring om gjenopptagelse. Det var dommerne Solem, Thor Breien og Bjørn Stensvold. Så kommer advokat Øvergaards innsats med fremskaffelse av nytt mate-

riale. Uten å ville samvittighetsfullt drøfte og avgjøre Øvergaards vesentlige anførsler, såsom det faktiske og praktiske, bevislige krigsopphør, beslutter Eidsivating den 5. januar 1948 — uten tilkallelse av domsmenn — atter å avslå hans annen begjæring om gjenopptakelse. Det var dommerne G. Gulbrandsen, Halvard Ryen og K. Qvigstad. Skanckes kjæremål over denne beslutning ble forkastet ved Høyesteretts kjæremålsutvalgs kjennelse 19. august 1948, av dommerne Kruse-Jensen, Schei og Stenersen.

Bl. a. hadde et vesentlig antall av landets prester med biskopene i spissen innlevert et andragende om nåde. Det var jo okkupasjonstidens kjedelige tiltak mot den såkalte lærer- og kirkefront som var blitt belastet Skancke. Under regjeringen Gerhardsens behandling av benådningsandragender — også Skanckes eget — i statsråd hos kongen 27. aug. 1948 «tilrådte Justisdepartementet (ved O. C. Gundersen) at søknad om benådning av Ragnar Sigvald Skancke ikke innvilges. Statsråd Meisdals-hagen med tilslutning av statsråd Moen rådde til benådning. Hans Majestet bifaldt Justisdepartementets tilråding». (Se herom Innst. O. IV A—1949, s. 3).

Dermed ble det. Skancke ble henrettet på Akershus 28. august 1948.

For bedømmelsen av dommens uriktige grunnlag at Norge er krigsdeltager i § 86's forstand etter 10. juni 1940 antas nedenstående tilstrekkelig:

1. Fra regjeringsbeslutningen i statsråd hos kongen i Tromsø 7. juni 1940 (umiddelbart før regjeringen emigrerte til England) anføres:

«Under disse forhold, og fordi det har vist seg umulig å skaffe Hæren den nødvendige ammunisjon og annet krigsmateriell, — vil det være håpløst for Norge å fortsette krigen». (Uth. her. Se UK, bilagsbd. 2, s. 309 nederst). Videre heter det på side 310: «Kongen bifalt innstillingen».

Hadde regjeringen besluttet å fortsette krigen i utlandet, så kunne den ikke brukt det kategoriske uttrykk at det ville være håpløst FOR NORGE å fortsette krigen. Det vil jo si Norge som stat.

2. Kongen utale seg i samme regjeringsmøte i samme «pasifistiske» retning. Han sa bl. a., s. 311:

«Etter nøye overveielser var han kommet til det bestemte resultat at det eneste han og regjeringen i den foreliggende situasjon hadde å gjøre var å reise fra Norge — for i et fremmed land å fortsette arbeidet til Norges beste». Heller ikke her et ord om fortsatt krig for Norge — naturligvis.

3. Kronprins Olav regnes jo for å være en velutstyrt mann — også åndelig. — Hvis han hadde ment at krigen mellom Norge og Tyskland skulle fortsettes, kunne han umulig ha fremkommet med nedenstående forslag, som etter min oppfatning er et ypperlig, — men sjelden brukt bevis på at krigen var slutt. Se innst. UK, bilagsb. 2, s. 310:

«H. K. H. Kronprinsen har

i regjeringskonferanse 3. juni dette år reist spørsmålet om hvorvidt han skal bli tilbake i Norge i tilfelle av at Kongen og Regjeringen flytter til et annet land. Hans Kongelige Høyhet uttalte ved den anledning at han var villig til å bli igjen, og mente at han ved å samarbeide f. eks. med Administrasjonsrådet kunne — så langt hans evner strakk til — gjøre folk og land nytte, — kanskje forberede stemningen for de tider som måtte komme».

Kronprinsens forslag om å dele skjebne med det norske folk under den tyske okkupasjon vakte nok alvorlig uro og engstelse på hold, hvor slike tanker dengang ikke hadde konjunktorene og den påpasselige britiske minister Sir Cecil Dormer for seg? Det står på samme side:

«Regjeringen har sammen med Stortingspresidenten overveid dette spørsmål, men finner på det bestemteste å måtte fraråde at Hans Kongelige Høyhet blir tilbake i Norge og derved faller i tyskernes hender. Når Regjeringen har funnet å måtte gi dette råd, så er det både av hensyn til Kongehuset og av konstitusjonelle grunner».

Altså ikke av hensyn til den påståtte fortsatte krig mellom Norge og Tyskland.....

Det fortsettes:

«Vi frykter for at Hans Kongelige Høyhet ikke vil få anledning til å kunne yte folk og land de tjenester som vi vet det er hans høyeste ønske å yte, men at hans navn tvert om kunne bli misbrukt». «Kongen erklærte seg enig i dette» (side 311).

Som bekjent resonnerer den danske konge og den danske regjering ikke slik. Ved å bli i landet lettet de i vesentlig grad folkets kår.

4. Forhv. Regjeringsadvokat Kristen Johanssen, skrev 14. juni 1940 en redegjørelse til Norges Industriforbund:

«De har ønsket en tilleggsuttalelse av meg på grunnlag av det faktum at den norske hærledelse har oppgitt kampen. Resultatet herav og av det engelsk-franske tilbaketog fra Narvikområdet, er at den tyske hær makt ubestridelig er å oppfatte som okkupant av hele Norge, og videre at Haagerkonvensjonens art. 44 og 52 blir uten anvendelse for såvidt som disse beskytter norske personer mot tvangsmessig hjelp ytet okkupasjonsmakten under dennes operasjoner mot landets egen stridsmakt».

«Videre følger av Haagerkonvensjonens art. 43 og 45 at okkupasjonsmakten har all administrativ myndighet som normalt tilkommer landets regjering».

«Konsekvensen er at enhver norsk borger — eller selskap — er lovmessig berettiget til å slutte kontrakter med okkupasjonsmakten om ethvert arbeide og enhver prestasjon innen rikets område. Hvorvidt han også er forpliktet til å utføre slikt arbeide, vil avhenge om han efter landets lov er forpliktet ertil, eller om utførelsen er «til okkupasjonsmaktens behov»».

Kristen Johanssen, hvis autorative, velkjente uttalelse d'herrer landssvikaktorer og -dommere har forbigått i beskjednen stillhet — hevder altså gjeldende rett: at forbudet i straffelovens § 36 mot «bistand til fienden» faller bort med okkupasjonen av Norge og med opphøret av Norges krigsdeltagelse. — Derimot etableres, som man vil se, en vidtgående lydighetsplikt mot okkupanten,

fordi illegal motstand kan føre til det vergeløse folks utsettelse.

Som bekjent var det ikke Skancke som var ansvarlig for vergeløsheten.

5. Det etter manges mening viktigste bevis for at krigen mellom Norge og Tysk-

land var slutt — faktisk og praktisk — var de forhandlinger som lovlige norske myndigheter og flere etter frigjøringen dekorerte nordmenn førte med tyskerne sommeren og høsten 1940. Konferer også avstemningen i Stortingets partigrupper.

Historiske fakta og Skanckes liv veiet intet mot legenden om den fortsatte krig

Øvergaard: Fortsatte krigen har Overkommandoen bistått fienden

Det avgjørende grunnlag for dommen var etter Skanckes og hans forsvarer dr. jur. Øvergaards oppfatning antagelsen at *Norge var i krig med Tyskland*. Ingen domstol som har behandlet Skanckes sak, og heller ikke Regjeringen, som hadde en helt selvstendig myndighet til å unnlåte å ta hans liv — har åpenbart villig gått inn på det svære historiske materiale, som støtter Skanckes oppfatning at Norge opphørte å være krigsdeltaker etter kapitulasjonen 10. juni 1940 og etter tysernes totale okkupasjon av Norge, og etterat Konge og regjering hadde forlatt landet . . . Og at Norge iallfall ikke var krigsdeltaker i krigsforrederiparagrafens forstand!

Hvilke hensyn det var som bestemte Regjeringens 62 dagers krig før kapitulasjonen og «rømingen» til England, som Koht kaller det — fremgår på en sensasjonell måte av Uks innstilling, bilagsbind 2, side 284: «Koht, Hjelmtveit og Torp hadde 12. april kjørt over Idre frem til Särna hvor Koht overnattet, mens de to andre fortsatte til Sälen (i Sverige), hvor Koht sluttet seg til dem 13. april.» (1940.)

«Koht mottok melding om Berggravs telefonbeskjeder, som sa at Bräuer var villig til

nye forhandlinger om en ordning uten Quisling. Han drøftet saken med sine kolleger og kom til det resultat at

«Om vi på norsk side kunne gå med på et forlik som skapte ei ny konstitusjonell regjering,» ville «tilhøvet til England . . . bli så farleg for oss at det av den grunn synest mest umogleg å la Noreg koma i slikt samarbeid med Tyskland som det er spørsmål om. Med andre ord: eg trur at valet alt er avgjort for oss, og vi har ingen veg tilbake.»

Den i denne stund oppriktige utenriksminister Koht slipper her katten ut av sekken: *Hensynet til og angsten for England bestemte det hele!*

Denne sannhetsbombe fra Koht — hvori åpenbart også Torp og Hjelmtveit er innforstått — kaster et skarpt lys på krigsforræderidommen over Skancke.

DA RETTSOPPGJØRET

HANG I EN TRAD!

Skanckes tragiske skjebne ble kanskje influert av den omstendighet at han til sitt forsvar så farlig overbevisende bragte inn den av straffentusiaster underslåtte (?) kapitulasjonsavtale, — mot den sterkt sviktende hukommelse

hos tre Londonstatsråder, som ikke kunne huske dette vesentlige dokument med følgeskrivelse, som de selv hadde satt sine initialer på! Mange fikk det inntrykk at i Skanckesaken hang hele rettsoppgjøret synlig i sin imaginære tråd. Pressen omkringet dette avslørende syn og dekket det. — Skanckes og Øvergaards dokumentasjoner, som er historiske fakta, ble ikke i sin sammenheng og på en fair måte gjengitt overfor almenheten. Dette dulmet så behagelig den hos Ola Nordmann ellers medfødte angst og respekt overfor vitneansvaret og -eden.

Etter inntrengende henstilling fra Administrasjonsrådet for Nord-Norge ved fylkesmann H. Gabrielsen og daværende major, nåværende generalmajor O. Lindbæck-Larsen stilte Forsvarssjefen norske tropper til rådighet for tyskerne som grensevakt mot øst. Etter kapitulasjonen. Forsvarssjefen, generalløytnant Ruge, har fått storkors av St. Olavs Orden og æresbolig på Høgtorp fort.

Hvordan kan disse fakta forlikes med Eidsivating lagmannretts dødsdom over Skancke, som angis å ha «ytet fienden bistand i den pågående krig mellom Norge og Tyskland . . . ved å overta stillingen som kommissarisk statråd oppnevnt av rikskommissæren», den 25. sept. 1940.

Forstå det hvo som kan. . . .

Om disse forhold skrev Øvergaard den 26. april 1948 i sin gjenopptagelsebegjæring til Eidsivating bl. a.:

«Norske avdelinger ble etter kapitulasjonsavt. stående i Øst-Finnmark som grensevakt mot russerne. Det var en felles norsk-tysk interesse å hindre russerne fra å rykke

inn i Finnmark som de kort forut hadde gjort i deler av Finnland. Et sådant norsk-tysk samarbeid kunne folk ikke se som annet enn som et uttrykk for at krigen Norge-Tyskland var avsluttet. Endog så sent som i aug. 1940 foreslo fylkesmann Gabrielsen for administrasjonsrådet at det skulle gåes inn for et felles tysk-norsk forsvar av Finnmark. Også dette er et bevis på hvordan forholdet Norge-Tyskland dengang ble oppfattet på denne side av Nordsjøen.

«Er ens eget land i krig med Tyskland og alliert med England setter man heller ikke i stand flyplasser for ham, for at han desto effektivere kan bombe britisk skipsfart».

«Pågikk krigen mellom Norge og Tyskland ville dette være *bistand* til fienden».

Roscher-Nielsen fikk ingen skriftlig fullmakt fra Ruge. Hans forklaring om at han bare skulle forhandle om kapitulasjon av de norske landstridskrefter er *uriktig*. Jfr. general Ruges prov, bevisoppt. s. 40. Kapitulasjonsforhandlingene gjaldt *alle* de styrker som var under Forsvarssjefens komm., og det var både *land- og sjøforsvar*, (bevisoppt. s. 40), og også *luftforsvaret* var under Ruges kommando og er innbefattet under kapitulasjonen, således alt flypersonell. Dette består jo ikke bare av flyvere. Jfr. Ruges prov bevisopptaket s. 43 om flyavd. i Nord-Norge: «Resten av avdelingen kom ellers inn under kapitulasjonsavtalen. *«Det er korrekt, Roscher-Nielsens prov er ikke korrekt»*, skriver Øvergaard.

De to gjenværende norske fly (marinefly) var den 3. juni fløyet fra Tromsø til

Svanvik, hvor de av v. Hirsch ble forært til finnene».

«Roscher-Nielsen skulle forsøke å oppnå de best mulige betingelser og erklærte at han var tilfreds med at betingelsene ikke ble værre enn de ble. (Bevisoppt. s. 35)».

«Man får da holde seg til den skr. overenskomst i allfall måtte alle som ble bekjent med dens ordlyd, bygge på dens ordlyd. Det er avtalen i *Trondheim* som er den avgjørende, jfr. Ruges prov i slutningen, bevisoppt. s. 43: «Det var på det rene at avtalen i Trondheim var den som skulle gjelde». *Wrede-Holms* opplysninger om hva han uttalte under forhandlingene på Bjørnefjell om fortsatt krig, har derfor ingen betydning, om de overhode kunne ha det likeoverfor avtalens tekst. Og de har vært ubekjent for enhver inntil 1947», skriver Ø.

Alt dette og mere til som Øvergaard la på bordet for dommerne var som skrevet i sand. Skanckes liv og historiske fakta veiet intet mot livet i legenden om den fortsatte krig

En skarp undersøkelse og andre rettslige tiltak mot de tre statsråder, og en skarpere kjøring av så merkverdige vitneprov som biskop *Berggravs* og generalmajor *Roscher-Nielsens*'s delvis også generalløytnant Ruges — hadde vært på plass. Men det var kanskje ikke så greit for dommer *Dick Henriksen* som administrerte bevisopptaket. Såvidt jeg skjønner støttet Ruge først den offisielle oppfatning gående ut på krigsforsettelse. Etterpå sa han at han «kan forstå at andre mennesker, som ikke kjenner forhistorien, kunne komme til en annen oppfatning både av uttrykkene i avtalen og i proklamasjonen» enn den han selv hadde, (i allfall av pro-

klamasjonen), nemlig den at Norge ikke trådte ut av krigen. (Bevisopptaket 27. 11. 1947 s. 43). Ruge kan m. a. o. godt forstå at folk kunne tro at Norge ikke lenger deltok i krigen, skrev Øvergaard til de urokkelige dommere. Ruge hadde ikke vært Ruge, hvis han ikke hadde forklart seg som ovenfor antydnet, og sett saken fra to sider. —

Men hvorfor kunne eller ville ikke Skanckes dødsdommere se dette sakens kjernepunkt fra to sider, og dermed også fra Skanckes? Heri ligger etter min oppfatning sakens stygge feil, — som må ligge belastende over vedkommendes samvittighet til dodedag.

Øvergaard: «Jeg gjør oppmerksom på at Skancke har forklart at han gikk ut fra at krigen mellom Norge og Tyskland var opphørt ved kapitulasjonen 9/6 og at han forsåvidt bygget på adv. Harald Holthes artikkel i Dagsposten for 6. august 1940, hvor dette med rene ord er sagt. Han kjente Holthe og var bekjent med at denne var ekspert i folkeretten og som sådan benyttet av Stortinget, og tvilte ikke et øyeblikk på riktigheten av Holthes uttalelser.»

— — —

Under Administrasjonsrådet ble det til og med igangsatt militære arbeider for okkupasjonsmakten endog *før kampene var avblåst*. Ingen har anklaget Administrasjonsrådet for bistand til fienden. Eller Sentralkomiteén i Trondheim

«Det anførte må føre til frifinnelse for Skanckes forannevnte forhold», skriver adv. Øvergaard til Eidsivating, hvor dommerne *G. Gulbrandsen, Halvard Ryen*, og *K. Qvigstad* av slo Skanckes

annen begjæring om gjenopptagelse

Til de ovenfor anførte massive symptomer på opphøret av Norges krigsdeltagelse bemerker disse urokkelige dommere:

«Domfelte og hans forsvarer har også tatt opp til drøftelse spørsmålet om det under okkupasjonen hersket krigstilstand mellom Norge og Tyskland. Heller ikke denne side av saken finner retten grunn til å beskjefte seg mere inngående med. Kun skal bemerkes at de opplysninger som er fremkommet under bevisopptagelsen ikke endrer rettens syn på forholdet. Nå som før ansees det på det rene at det var krig mellom de to land, og retten holder seg forsåvidt til den rekke av avgjørende Høyesterettsdommer som fastslår dette.»

«For fullstendighets skyld — og fordi det fortsatt bestrides at domfelte forstod det var krig — bemerkes at det ikke er opplyst noe som i så henseende kan rokke ved rettens avgjørelse.»

Som man ser viker også disse dommere unna kjernepunktet, som er § 86's ordlyd. skal benådes.»

Den taler ikke om «krigstilstand», men om «*krig hvori Norge deltar*». Det okkuperte Norge deltar ikke i krig, når overkommandoen har kapitulert totalt og har ytet okkupanten militær bistand etter kapitulasjonen! Fra dommerens side foreligger altså en fryktelig tilsidesettelse av historiske fakta, dokumentert av domfelte og hans forsvarer..... Tilsidesettelsen skjer uten den ringeste drøftelse! Dette ville ikke vært mulig i en normal rettsak, det må man gi Skancke medhold i! —

Imidlertid har ikke dommerne helt kunnet forherde sine hjerter.

«De opplysninger som er skaffet frem under bevisopptagelsen kan muligens stille domfelte i et noe gunstigere lys og i noen grad avdempes lagmannsrettens syn på enkelte sider ved tiltaltes virksomhet. Men dette er ikke tilstrekkelig grunnlag for gjenopptagelse men kan vel tillegges betydning ved avgjørelsen av om domfelte

okkuperte Norges vedkommende var slutt i og med forsvarssjefens kapitulasjon i professor Skanckes egen by, Trondheim.

Spesielt var nettopp Skanckes oppfatning på dette punkt mer velgrunnet enn de aller flestes. Jeg sikter til daværende medlem av Stortingets folkerettskommisjon — h.r.adv. Harald Holthe's artikkel 6. aug. 1940 i «Dagsposten», Trondheim, om KRIG. Ingen som for fremtiden studerer Skanckedommene vil vel kunne forstå hvordan dommerne kunne tilsidesette Skanckes subjektive oppfatning at krigen var slutt — som han nettopp bygget på dette sitt bysbarns kategoriske utsagn. Holthe skrev blant annet:

«Norge kom i krig med Tyskland den 9. april i år. — Krigen opphørte den 9. juni, da våpnene i Norge ble nedlagt. Vårt folks standpunkt og vårt Stortings standpunkt før krigen var ubetinget nøytralitet. Så langt vårt folk evnet ble denne linje holdt. Nøytralitet tjener fredens opprettholdelse».

«Det norske folk har aldri — og under ingen omstendighet på konstitusjonell veg — hatt allianse med Storbritannia, vi har aldri gått med på å engasjere oss i en verdenskamp».

«Sympatier og vennskap er ethvert menneske berettiget til å slutte etter egen prøvelse og samvittighet.»

«Overfor okkupasjonsmakten plikter nå enhver i Norge IKKE å utvise noen form for fiendtlig handling. Om nordmenn i utlandet velger å gå i krig for Storbritannia, er det en frivillig sak. Norge som stat bindes ikke. Hverken Kongen eller regjeringen

Stikk i strid med hva Skancke hevdet, konstruerer dommen en bevissthet hos ham om fortsatt krig for det besatte Norge

Folkerettseksperten Holthes utsagn — som forsvaret bygger på — drøftes ikke av retten

For utefronten som den kaller seg — har den matnyttige legende om den fortsatte krig av flere grunner vært nødvendig. — Man hadde undt emigranter og andre denne dekorasjon — hvis den NB ikke bl. a. var blitt brukt til å ta livet av professor Skancke med! Livet i London hadde sikkert sine vanskeligheter. Man bør ikke ha noe imot at Norges fasade ble vist på den beste måte også der. Undertegnede synes det var smukt at herrene gjorde sin kontorgjer-

ning og inntok sine forfriskninger i uniform, selvom man ikke fandt veien til fronten. Dette kanskje av hensyn til kapitulasjonsavtalen — hvor man jo hadde forpliktet seg til ikke å krige mer mot Tyskland.....

Et vesentlig ankemål mot rettergangen i Skanckesaken er at dommerne i alle instanser og ved alle avgjørelser ikke viste at de erkjendte det SUBJEKTIVT frifinnende i hans bevislige og sterkt dokumenterte oppfatning av at krigen for det

er berettiget til å la den norske stat være krigførende for Storbritannias sak. Storbritannia har intet rettskrav på at så skjer. Ingen av de krigførende makter har krav på — at vårt folk trekkes inn i Europas og verdens uløste spørsmål, for hvilke krig føres».

«Vårt lands heder og verdighet i dag — da vårt land er okkupert — er ikke knyttet til kamp, men til fredelig arbeid. Vi plikter å unngå konflikter, men har rett til å hevde våre krav i henhold til folkenes rett.

HARALD HOLTHE
h.r.advokat».

Holthe ble etter frigjøringen fylkesmann i Sør-Trøndelag.

HVORFOR TOK IKKE LAGMANNSRETTE LIVET AV DENNE ARTIKKEL FØR DEN AVLIVET SKANCKE?

Holthes landskjente artikkel som han sikkert har skrevet frivillig og uten press — bestyrket avgjørende Skancke i hans oppfatning at krigen var slutt og at det under okkupasjonen ville være landsskadelig og dumdristig å søke kamp med okkupasjonsmakten i det besatte Norge. Disse hans hevdete oppfatninger bygget bl. a. på Holthes artikkel, men også bl. a. — hva han forgjeves også gjør gjeldende — på oppropet av 24. aug. 1940 til det norske folk om å etablere samarbeid med okkupasjonsmakten fra de 5 store politiske partier samt Arbeidernes faglige landsorganisasjon, Bankforeningen, Handelsstandsforbundet, Arbeidsgiverforeningen, Bonde- og Småbrukarlaget og Norske Forsikringsselskapers Forbund.

Eidsivating Lagmannsrett setter ikke bare hans subjektive oppfatning tilside. NB! uten å drøfte de dokumenter og omstendigheter han bygger på.... Noe som ikke hadde vært mulig i en normal rettssak, hvor det aldri gjelder så meget som et menneskes LIV! Men den fordømmende virksomhet krevet noe mer: Dommen konstruerer opp i Skanckes indre en ny bevissthet, uten begrunnelse og stikk i strid med utsagn fra Skancke selv. På to steder i denne historiske dom er en slik oppkonstruert bevissthet nødvendig — i strid med bevissthetens eier, Skancke.

Jeg siterer fra dommen:

1. «Derimot vil han bli dømt etter straffelovens § 86 for at han har fortsatt sitt medlemskap i NS etter okkupasjonen, da han har forstått at partiet gikk inn for samarbeid og hjelp til fienden under den pågående krig mellom Norge og Tyskland (post I a).»
- 2 «Retten anser det bevist at tiltalte har forstått at han ved å overta stillingen som kommissarisk statsråd oppnevnt av rikskommissæren, ytet fienden bistand i den pågående krig mellom Norge og Tyskland».

Forgjeves dokumenterte advokat Øvergaard nedenstående som klart visen at fremstående nordmenn mente at krigen nå var slutt. De urokkelige dommere innlater seg heller ikke her på drøftelse!

SPØRSMÅL OM AVGIVELSE AV ÆRESORD

Ekspedisjonssjef Helgerud i Forsvarsdepartementet har 13. mai 1940 meddelt at de tyske myndigheter på foranledning nå har latt trykke følgende nye formular for æresord for garnisonerende

offiserer som ønsker å bli friggitt som krigsfanger:

«Jeg erklærer herved på æresord og med samme virkning som ed at jeg under ingen omstendigheter vil delta i videre kamphandlinger mot Tyskland».

Ekspedisjonssjef Helgerud anbefalte telefonisk absolutt å underskrive denne erklæring samtidig som han påla oss nøye å kontrollere at erklæringen hadde samme ordlyd som han hadde diktert.

Videre har i dag kaptein Arvid Vogt meddelt at han har konferert med fungerende sjef for Justisdepartementet, sorenskriver Harbeck og regjeringsadvokat Voss. Disse to herrers bestemte råd er følgende:

1) Offiserene bør ikke vente noen skriftlig uttalelse fra norske myndigheter hvilket vil forsinke og bare kunne komplisere forholdet.

2) Offiserene bør uten betenkning skrive under den nye erklæring straks.

3) Den mulighet som ved ikke å skrive under er for at offiserene senere måtte kunne kjempe så lenge Norge er besatt — er så minimal at den kan settes helt ut av betraktning.

4) De underskrivende offiserers forhold til Norges konstitusjonelle myndigheter er klar: offiserenes underskrift kan etter de to herrers mening ikke i noen henseende med hensyn til gasje, pensjon og avansement osv, være av noen som helst konsekvens.

5) Dette er vidnefast uttalt av Harbeck, Voss og Vogt.

Diktert oberst Spørck i telefonen henholdsvis av ekspedisjonssjef Helgerud og kaptein David Vogt og straks ved telefonen diktert videre av obersten til rittmester

Langslet og nedtegnet av sistnevnte.

Offisersleiren, Grini den 13. mai 1940.

G. Spørck, Oberst, sjef for I. R. K. S. Langslet, Rittmeister, stabssjef ved 3. divisjon. Rett avskrift attesteres: Chr. Wulf, kapein.

I sitt skriv til Eidsivating av 26. april 1948 i anledning Skanckes gjenopptagelsesbegjæring anfører adv. Øvergaard bl.a. om det subjektive:

«Det fremgår av U. K. bil. bd. III, s.11 at Undersøkelseskommisjonen fastslår at der til tross for prokl. av 7. juni 1940 («likevel») «utvilsomt var mange som mente at kampen nå faktisk var slutt, og at Norge iallfall stod utenfor», dvs. ikke lenger deltok i krigen».

«Denne uttalelse burde ha foreligget før «landssvikoppgjøret», fordi domstolene stort sett har vendt det døde øre til, når en tiltalt har gjort gjeldende den oppfatning, som måtte ha ledet til frifinnelse, hvis der ikke kunne påvises spesiell grunn til å gjøre det uantagelig at denne tiltalte hadde hatt en slik oppfatning som U.K. har fastslått at mange hadde.»

«Se også samme bilag, bind III, s. 114: «Det var sommeren 1940 en ikke ualminnelig oppfatning at krigen mellom Norge og Tyskland egentlig sluttet 9. juni, og at nordmenn som fortsatte krigen i utlandet var å betrakte som frivillige som ikke bandt staten Norge».

«Den oppfatning hadde utvilsomt Skancke da han i september 1940 tok stillingen som kommissarisk statsråd, og han kan ikke dømmes for dette, medmindre det kan på-

vises at han ikke delte denne «ikke ualminnelige», altså temmelig utbredte mening».

«— — — så meget mer som der kom en rekke andre momenter til som for folk flest måtte se ut som om Norge hadde oppgitt kampen, f. eks. hjemsendelsen av våre 4-5000 soldater og offiserer fra Sverige ganske kort tid etter kapitulasjonen med den norske regjerings uttrykkelige konsens, se bilag 8 og 9 hermed (Svensk interneringsleir-ordrer i tiden 15-6—9-7 1940, — spesielt ordre nr. 260 med den norske legasjons beskjed om den norske regjerings standpunkt). Det var helt uforståelig for den gemene mann at den norske regjering skulle ville gi slipp på den eneste intakte norske militærstyrke av noen betydning, som ikke var faldt i tyskernes klør, om det ikke var fordi Norge hadde oppgitt kampen. Og det var en oppfatning som deltes av de internerte og til Norge

hjemvendte offiserer selv. De kom hjem i juli og aug. 1940, like før Skancke tiltrådte som komm. statsråd. Jeg henviser herom til nåværende oberst, da major og stabssjef Erik Quam's skriv til professor Schnitler av 1942, hvori det bl. a. heter:

«Det synes klart for oss at Regjeringen og K. G. anså kampen for slutt, og at de ikke lenger hadde bruk for sine offiserer, og at disse for resten av krigen kunne anse seg som privatpersoner.»

Hverken Eidsivating eller Høyesterett ville gå inn på denne meget viktige skrivelse fra oberst Quam, som klart viser at den i Sverige en tid internerte 1. divisjon mente at krigen mellom Norge og Tyskland var slutt. Skrivelsen er datert 5. april 1942 og er henlagt for den evige hvile i Den krigshistoriske avdeling i Forsvarsstaben!

Drepende for Skancke at kapitulasjonsavtalen først ble underslått og senere bortforklart

DEN NORSKE «KRIG»-FØRING FRA LONDON ETTER KAPITULASJONEN

Blandt de nye opplysninger som adv. Øvergaard fremla for Eidsivating — forgjeves — den 26. 4. 1948, er følgende megetsigende skriv av 4. april s. å. fra dav. generalmajor Wilhelm von Tange Hansteen. Det som herr Hansteen har å berette om norsk krigføring fra London er slik at den norske eksilregjering må sies å ha respektert overkommandoens kapitulasjonsavtale med tyskerne (§ 1: Samtlige norske stridskrefter — *Die gesammten norwegischen Streitkräfte* —

legger våpnene ned og forplikter seg ikke å gripe til våpen igjen mot Det tyske rike eller dets forbundne så lenge den pågående krig varer».

General Hansteen skriver:

«Spørsmålet om påbegynnelsen av aktiv krigføring fra England under norsk operativ ledelse kan besvares med følgende:

Fra våren 1942 ble det oppnådd at de hemmelige operasjoner på Norge for sabotasje, etterretningstjeneste og for oppbygningen av motstandsbevegelsene i Norge skjedde under FELLESE norsk-britisk ledelse, hvorav det norske element var et

kontor under Forsvarets Overkommando. Senere kom et amerikansk element med på linje med de øvrige. De utførende ledd i disse operasjoner var vesentlig norske. Operasjoner under denne organisasjonsform kan antagelig regnes å ha begynt sommeren 1942. Det tok en viss tid å få denne ordning approbert på alle hold og få den etablert, men arbeidet med den ble tatt opp kort etter at jeg var blitt forsvarssjef i februar 1942».

«Andre operasjoner hvori norske stridskrefter deltok stod ellers under operativ ledelse av britene inntil Finnmarks frigjøring var begynt.» (Uth. her). Omtrent fra årsskiftet 1944—45 var det på det rene at russerne, som våre stridskrefter deroppe først ble underlagt, ikke ville fortsette og stilte de norske styrker fritt. Disse fortsatte deretter opprensknings- og forfølgingsoperasjonene etter bestemmelse fra Forsvarets Overkommando i London. Kronprinsen var blitt forsvarssjef fra 1. juli 1944».

Sabotasje, etterretnings-tjeneste og oppbygging av illegale organisasjoner (og likvideringer) er ikke krig. I en avtale av 28. mai 1941, undertegnet av Eden og Lie, bestemmes at nordmenn tilhørende land-, sjø- og luftstridskrefter stilles under britisk ledelse. Som karakteristikk for ordningen refereres fra avtalens vedlegg IV, art 2: Personer tilhørende de norske luftstridskrefter som tjenestegjør ved det britiske flyvåpen skal, hva enten de tjenestegjør i norske enheter ell. individuelt, være underkastet det britiske flyvåpens disiplin og lov.....».

RIKSADVOKATEN INSTRUERER DOMMERNE OM DEN FORTSATTE KRIG!

For å vise at Skancke sto på fast grunn når han hevdet at Norge ikke lenger faktisk og praktisk var krigsdeltager i forræderiparagrafens mening etter 9. juni 1940 — fremla adv. Øvergaard en avskrift av KAPITULASJONS-AVTALEN, hovedavtalen i Trondheim mellom de to lands overkommandoer. Det kjedelige for myndighetene, for Riksadvokaten og for våre sivile og militære historikere er at kapitulasjonsavtalen er blitt underslått. Og da den ikke lenger kunne skjules, er den søkt bortforklart. Den lå ikke på Eidsivatings bord da Skancke ble dømt til døden for krigsforræderi. Men den 5. januar 48, før Skanckes skjebne var endelig avgjort, sendte Riksadvokat AULIE et rundskr. til statsadvokatene og til samtlige dommere! om

«Spørsmålet om krig eller fred etter kapitulasjonen i Nord-Norge 1940»

Ordet «fred» er typisk ønsketenkning! Ingen tiltalt har sagt at det var slutted fred, men at Norge ikke lenger var krigsdeltager i straffelovens forstand. Rundskrivet skulle brukes mot de tiltalte som hevdet dette. — Det bygget på et notat fra oberstløytnant W r e d e H o l m, hva han hadde sagt til general Dietl om fortsatt krig i Narvikområdet på Bjørnefjell. Om denne forhandling uttalte general R u g e som vitne i Skanckesaken at det var på det rene at avtalen i Trondheim var den som skulle gjelde. Wrede Holms meninger og uttalelser var uten betydning vis a vis kapitulasjonsavtalens tekst! Hvorfor sendte ikke Riksad-

vokaten ut denne, så dommerne og statsadvokatene kunne spare seg å spørre: «Visste De ikke?» Men i sirkulæret står følgende som viser at det ikke kan være så rart bevendt med Wrede Holms og Riksadvokatens fortsatte krig:

«Generalen har gitt ordre til at avdelingene i Finnmark foreløpig ikke skal demobiliseres fordi generalen frykter for at Russland kan benytte anledningen til å rykke inn i Norge. Generalen må derfor henstille at norske avdelinholdet i Finnmark, inntil eventuelt tyske tropper overtar vaktholdet der.

Generalen (Ruge) foreslår som en mulig ordning at tyskerne ikke besetter Finnmark, men at vaktholdet holdes av norske tropper».

Ifølge Wrede Holm skulle man tro at Forsvarssjefen så det som en mulighet at norske tropper i samband med tyskerne bevoktet Finnmarks østgrense mot russisk inntrengen samtidig som W. H. mener at staten Norge skal være i fortsatt krig med Tyskland! Se også avtalens § 7 om de norske grensepolitibataljoner. Militært å samarbeide med tyskerne ville være krigsforræderi, hvis Norges krig mot Tyskland fortsatte.

Direktør Lorentz VOGT opplyste i Tønsberg Blad 3. juni 1948 at daværende riksadvokat Sven Arntzen 17. februar 1946 hadde utsendt et sirkulære blant annet til landssvikdommerne hvori et vesentlig punkt i KONGENS proklamasjon av 7. juni 40 ble galt gjengitt, nemlig at regjeringen ville «oppretholde det norske rikes SELVSTENDIGHETSKRIG». Under en rettssak mot o.r.sakf. Ketil HARNOLL i Oslo by-

x) foreløpig fortsatter vaktholdet

rett 10. — 12. februar 1948 (dommer Juell) kom det til en dramatisk avsløring. Som alle andre tiltalte ble også Harnoll foreholdt denne proklamasjon, som er yndlingsargumentet FOR den fortsatte krig. Han innrømmet at han hadde hørt den opplest over Tromsø radio den 9. juni 1940. Han hadde oppfattet den som regjeringens programerklæring, som den definitive erklæring om at regjeringen oppga KRIGEN som et ledd i dens fortsatte politiske og diplomatiske kamp, og det så meget mer som han hadde vært vidne til at norske tropper ble dimittet, samtidig med regjeringens avreise. — Til overflod hadde han fra justisministerens (Terje Wolds) egen munn, at regjeringen nu ikke lenger hadde bruk for soldater.

Harnoll ble imidlertid satt ettertrykkelig til veggs da dommeren tok frem Riksadvokatens sirkulære og siterte fra proklamasjonen at regjeringen vil «opprettholde det norske rikes SELVSTENDIGHETSKRIG». Harnoll tok med seg UK, bil. bd. II, hvor det står på side 132 hva emigrantregjeringen vil opprettholde: DET NORSKE RIKES SELVSTENDIGE LIV». Akkja! Riksadvokaten hadde denne gang hentet den såre nødvendige krig fra bladet Finnmarkens gale gjengivelse for 12. juni 1940..... En hjelper for riksadvokaten i «rettsoppgjøret» professor og ekstraordinær h.r.dommer ANDENÆS, rykket ut med en redegjørelse, hvori han bl. a. hevdet at feilen ikke hadde hatt synderlig betydning. — Dette er utvilsomt galt, hevder Lorentz Vogt. Kongens uttalelse om «selvstendighetskrig» har vært påberopt

i rettssak etter rettssak i hele to år...

Den lå også på bordet til Skanckes dommere. —

Prominente vitner med mistenkelig slett hukommelse om vesentlige ting

Biskop Berggravs omgang med fakta har jeg tidligere gjengitt Skanckes og Øvergaards syn på. Skancke fortalte kamerater under rettsaken at lagmann Solem klubbet ham ned hver gang han nevnte Berggravs navn. Villedende og et slag for Skancke var den forfremmede Roscher-Nielsens prov — som Øvergaard sier er uriktig — at kapitulasjonen bare var lokal og bare omfattet landstridskrefter. Dette motsies imidlertid bl. a. av avtalens tekst, og at den ble undertegnet av overkommandoene, i motsetning til de lokale kapitulasjoner, som ble undertegnet av vedkommande enheters sjefer, eller deres befullmektigede. Springende punkter i de tre Londonstatsråders vitneprov gjengis ordrett fra rettsboken for Oslo forhørsrett administrert av dommer Reidar Dick Henriksen, for 27. og 28. november 1947:

Generalmajor Birger Ljungberg: «Ingen ble beordret til å være med (til England), da det manglet transportmuligheter og båtene var helt fulle... Etter spørsmål fra forsvareren (Øvergaard) uttaler v. at under forsvarssjefen, general Ruge, hørte alle forsvarers grener, både luftforsvaret, sjøforsvaret og Hæren... V. ble frabeordret som sjef for Fd. den 20/3 — 1942. I den tid v. var forsvarsminister etter avreisen til England kan v. ikke huske at det ble foretatt selvstendige norske krigsoperasjoner

under norsk ledelse. I de enkeltstående RAIDS som ble foretatt i denne tid deltok norske krigsmannskaper, men ledelsen var engelsk. Deltagelsen av norske i krigsoperasjoner var i den første tid helt frivillig, men etter hvert, kanskje fra høsten 1941, ble det ordnet med tvungen utskrivning av mannskaper både i England og i Amerika, med vedk. lands samtykke. Det norske flyvåpen var på dette tidspunkt ikke bygget opp, men utdanningen av flygere var i sving. Den norske handelsflåte ble bevestnet fra første øyeblikk, og alt fra den første del av krigen deltok norske krigsfartøyer og kanskje enkelte fly i krigsoperasjoner mot Tyskland. V. kan ikke på stående fot nevne bestemte operasjoner eller anledninger. På spørsmål fra forsvareren tilføyer han at han ikke kan huske at det militære forhold mellom Norge og England i løpet av 1941 undergikk noen prinsipiell endring, således heller ikke at det den 25/5 s. å. ble sluttet en militæravtale mellom de to land.»

...Vitnet kan ikke huske å ha sett avtalen av 10. 6. 1940 (kapitulasjonsavtalen) før i dag og har ikke hørt noe om at denne avtale skulle være meddelt til London.»

Generaløytnant Otto Ruge: «Regjeringen var en del plaget av Grunnlovens bestemmelse om at Kongen ikke kan forlate landet utover en

viss tid, uten å være i felten. I den anledning skulle han såvidt mulig ha vepnede styrker med seg. Det som da lettest kunne følge ham var den del av sjøforsvaret som var for hånden og det flypersonell som kunne skaffes til veie. Regjeringen ønsket dessuten at det skulle sendes med en bataljon av Hæren, men v. forklarte at dette var umulig, hvis det skulle la seg gjøre å dekke de allierte styrkers innlastning.»

Professor Halvdan Koht: «Når det i regjeringens innstilling bl. a. står: «Under disse forhold (dvs. opphøret av militær hjelp fra de allierte makter) og fordi det har vist seg umulig å skaffe Hæren den nødvendige ammunisjon og annet krigsmateriell, vil det være håpløst for Norge å fortsette krigen», så tok dette utelukkende sikte på militære krigshandlinger i Norge.» (!!!)

V. var utenriksminister til 20. 11. 1940. Mens han var utenriksm. ble det ikke sluttet noen allianseavtale eller militæravtale med noen av vestmaktene. Vitnet tror ikke at den militæravtale som han vet kom istand senere, ble kunngjort, og han kan ikke huske å ha sett den . . .»

«Vitnet kan aldri huske å ha sett kapitulasjonsavtalen av 10. 6. 1940.

Stortingsmann Johan Nygaardsvold: «Kapitulasjonsavtalen av 10. 6. 1940 har vitnet aldri sett.

Opplest og vedtatt. Samtlige vitner ble dimitert uten edfestelse.»

Det er visstnok ikke riktig når Ljungberg opplyser at ingen ble beordret å følge regjeringen, fordi det manglet skipsrum! Den britiske mini-

ster Sir Cecil Dormer ville — etter hva det er opplyst — at regjeringen skulle ta med tropper, men den ville ikke. Et hurtigruteskip som kunne ha gått til England, gikk derimot til Trondheim fullastet med dimitterte norske soldater og offiserer, lenge før tyskerne kom til Tromsø. Det settes et stort spørsmålsteget ved Ruges opplysning om at troppene var nødvendig for å dekke evakueringen.....

ALLE TRE STATSRADE HADDE SETT AVTALEN

Dette fremgår uimotsigelig av et brev fra Utenriksdepartementet til advokat Overgaard av 21. februar 1948. —

«Nationen» var visstnok den eneste Oslo-avis som våget å gjøre oppmerksom på dette kjedelige faktum, som bladet mente trengte en forklaring. Det het bl. a. i UD's skriv: «Legasjonens brev med de nevnte bilag (Bl. A. kapitulasjonsavtalen) ble mottatt av Utenriksdepartementet i London 7. aug. 1940 og journalisert samme dag (j.nr. 1147-40). Legasjonens brev bærer påtegning (ved signatur) om at det er sett av følgende personer: Statsm. Johan Nygaardsvold (J. N.), forsvarsminister Ljungberg (Lj.) og utenriksminister Halvdan Koht (H. K.). Brevet med bilag beror nå i Utenriksdepartementets herværende arkiv».

Skancke ble dømt for et punkt man glemte å behandle i retten

Når dødsdommen over Ragnar Skancke så kort tid etter eksekusjonen tas under kritisk behandling i dette pionerarbeid, som til sine øvrige mangler føyer et beklagelig fravær av systematikk, så skyldes det ikke bare forfatterens sorg over Skanckes ufortjente og tragiske skjebne. Skanckes følelse ved å skulle utslettes for krigsforræderi for sin innsats på den kulturelle sektor under okkupantens herredømme over Norge, må ha vært ubeskrivelig bitre.

Det er etter min oppfatning særlig på fire punkter at rettergangen i Eidsivating, Skanckedommen, avslagene på gjenopptagelsesbegjæringene, Høyesteretts forkastelse av anke og kjæremål og regjeringens misbruk av sin selvstendige be-nådningsmyndighet egger til

offentlig gjennomgåelse og skarp opposisjon.

1) Skanckes forsvar i lagmannsretten var dårlig. Han skriver til retten 12. mai 47 bl. a. om «min uforberedthet og min forsvarers (Torstensens) manglende forberedelse». På innstendig råd av sin daværende forsvarer førte han ikke forsvarsvitner — skriver han. Jeg ber husket hans og adv. dr. jur. J. Øvergaards bemerkninger om rettergangen. Den mangelfulle tiltalebeslutning.

2) Dommen antas gal fordi den oppkonstruerer hos den domfelte ett forsett og en bevissthet om Norge som deltaker i en pågående krig. Han hevdet tvertimot i Eidsivating og i gjenopptagelsesbegjæringene sin subjektive, sterke oppfatning at Norge ikke lenger var krigsdeltager i straffelovens mening, da han 25. sept. 1940

mottok oppnevnelse som kommissarisk statsråd. Denne oppnevnelse rammes ikke av krigsforræderiparagrafen. Retten satte tilside hans og Øvergaards dokumenterte historiske materiale som sannsynliggjør opphør av denne straffebetingende, faktiske krigsdeltagelse, uten den ringeste drøftelse.

Øvergaard: Forsto ikke Skancke at Norge deltok i krig etter 10. juni 1940, er han i et hvert fall straffri for forbrytelse mot § 86, se forskriftene om situasjonsvillfarelse i strl. § 42.

3) Straffelovens § 86 rammer rettstridig bistand til fienden under krigsoperasjoner, ikke slike handlinger under total okkupasjon i Kirkedepartementets sektor som Skancke er dømt for.

4) Inhabilitetsspørsmålet.

MANGLER VED

TILTALEBESLUTNINGEN

Under «Mangler ved tiltalebeslutningen» viser Øvergaard at denne for en rekke punkters vedkommende krenker straffeprosesslovens § 286, annet ledd, som bestemmer: «Den (tiltalen) skal i korthet, men såvidt mulig ned nøyaktig angivelse av tid og sted, gjenstand og lignende, fremstille den *handling*, — for hvilken tiltale reises, med fremhevelse av *le i loven beskrevne kjennemerker*, og under henvisning til den eller de straffebestemmelser, som antas å kunne komme til anvendelse».

Så regner Øvergaard opp en rekke punkter i tiltalen — hvor sammenhengen med krigsforræderi- paragrafen helt mangler. Da dette fører oss inn i Skanckedommens invaliditet — at Skancke er dømt etter § 86 for forhold

som ikke rammes av paragrafen, kunne heller ikke vedkommende forhold i tiltalen sammenholdes med «de i loven beskrevne kjennemerker». Det ville nemlig da bli åpenbart at det påklagede forhold og § 86 *ikke* hadde noe med hverandre å gjøre! Dette var det store dilemma for forfatteren av tiltalebeslutningen. Men lovens krav vek for den oppiskede opinion. For å komme den en-somme tiltalte tillivs redaktørene på bølgen tvers i gjennom loven..... Jeg skal ta noen av adv. Øvergaards eksempler på denne tilsnikelse i dommens sentrum.

Det heter i Eidsivatings dom, HR. utdr. s. 40:

«4. I februar ble ekspedisjonssjef Feylings nazistisk betonte katekismusforklaring godkjent av departementet som lærebok med forbigåelse av de lovbestemte instanser samtidig som departementet trakk tilbake godkjenningen av nye opplag av en rekke meget brukte religiøse lærebøker». Dette er NB henført under krigsforræderi!

«9. Ved Kirkedepartementets rundskriv av 11. september 1941 søktes prestene påvirket av departementet til å gå inn for kampen mot «bolsjevismen» ved å undertegne «Opprop til det norske folk».

Det var som kjent ingen allianse mellom «bolsjevismen» og den norske asylregjering i London, rent bortsett fra at den sovjet-russiske regjering visstnok ikke anerkjente London-regjeringen?

DØMT FOR NOE HAN MENER IKKE BLE BEHANDLET I RETTEN

«17. Etter prestenes embetsnedleggelse i april 1942

ble flere av dem avhentet av statspolitiet og avhørt. Om-trent samtidig (7.-8.) april ble 5 av «Kristent Samråd»'s 7 medlemmer arrestert og satt inn på Bredtvedt». — «Øvergaard: «Forsåvidt angår punkt 17 bemerkes at dette intet inneholder om en *handling fra tiltaltes side*. — Det er altså direkte i strid med strpl. § 286».

Om denne dom skriver Skancke 12. mai 1947 til Høyesteretts kjæremålsutvalg: «Lagmannsretten har funnet meg skyldig i dette punkt *«slik som de er beskrevet i tiltalebeslutningen»*. I retten foregikk følgende:

Da man kom til behandling av dette punkt måtte aktor lete i sine dokumenter etter de tilhørende papirer. Han fant dem ikke i farten, og ga uttrykk for det — hvorpå lagmannen bemerket: «Vi får gå videre, så får vi komme tilbake til dette når De har funnet dokumentene». Derpå gikk forhøret videre — *uten at man kom tilbake til det nevnte punkt.....* I hvertfall husker min forsvarer og jeg tydelig dette, hvorfor jeg vil påberope meg som NYTT BEVIS: 1. Vitneprov fra h.r.adv. C. A. Torstensen, Oslo. 2. Min partsforklaring. Bortsett fra den saksbehandlingsfeil som her foreligger, må det telle enn mer at jeg ikke er skyldig i dette pkt. Forholdet var meg helt ukjent inntil jeg så det i tiltalebeslutningen. På dette punkt er jeg følgelig blitt dømt uten at det har vært ført noe bevis (som påstås ikke å eksistere) og uten at ha forklart meg — i det hele uten at forholdet har vært behandlet i retten».

Skancke: «Hvorledes man enn vil bedømme dette forh.

i relasjon til gjenopptagelsesbetingelsene i strpl. § 414, — bør det lede til *gjenopptagelse*. Men det var som det var lagt et jernlakk over Skanckes og Øvergaards innsigelser. Rettsfornektelsen stengte den ulykkelige ute fra folkets medvirkning. Heller ikke Skancke-saken ble på en fair måte referert i pressen.

Øvergaard: «Tiltalte er i følge dommen (se HRutdr. s. 68—69) funnet skyldig i dette forhold, til tross for at det ikke inneholder noe om en *handling* fra tiltaltes side — men utelukkende er en *fortelling* om en episode under okkupasjonen. Lagmannsrettens dom er overhode i sin behandling av de enk. poster *meget mangelfull* og i opplagt strid med prinsippene i strpl. §§ 342 og 344. Noen beskrivelse av «*gjerningen*» finnes overhode ikke, og den skal foreligge også etter strpl. § 375. — Men etter dommen er vi nødt til å underforstå at Skancke skulle ha hatt noe med avhentningen av endel prester (hvilke?) og arr. av 5 av «Kristent Samråd»'s 7 medlemmer å gjøre. Hvorledes Skanckes befatning hermed antas å være, opplyser dommen intet om. — Om «behandlingen» av dette punkt henviser jeg til S. s. bemerkn. i ovennevnte tillegg av 12-5-1947. Jeg henviser til skriftvekselen mellom adv. Annæus Schjødt og meg (bil. 1 og 2 hermed)). Aktor skriver 5-8-1947 til advokat Øvergaard bl. a. «Jeg kan ikke huske den episode De nevner om beh. av tiltalens punkt 17 vedk. kirken, men kan på den annen side selvsagt ikke benekte at en slik episode kan ha funnet sted..... Forøvrig tror jeg ikke det er tvil om den frem-

stilling som er gitt i vedk. pkt. i tiltalen er korrekt, og jeg tror De vil kunne finne det bekreftet ved uttalelser i sokneprest *Christie's* bok».

Øvergaard fortsetter i sitt store, dyptpøyende skrift av 26-4-1948, som Eidsivating lot ligge udrøftet og tilside-satt for ettertidens dom:

«I anledn. av adv. Schjødts sluttbemerkn. om sokneprest *Christie's* bok («Den norske kirke i kamp») bemerkes at intet av denne bok iflg. rettsboken er dokumentert, men det finnes riktignok heller intet i denne bok som kan brukes som bevis for at Skancke hadde hatt noen befatning med de i pkt. 17 omhandlede forhold. Derimot tør det hende at aktor har hentet sin lille fortelling i nevnte pkt. 17 fra *Christie's* bok s. 171, man kjenner igjen uttrykkene derfra».

Øvergaard hevder at aktor «bare har plukket ut en historisk fortelling el. episode, og puttet denne helt uvedkommende ting inn i en tiltalebeslutning mot en bestemt person uten å forsøke å holde seg til forskriftene i strpl. § 286, 2. ledd».

«Det står i *Christie's* bok side 171 at man, når prof. Hallesby og Ludvig Hope ikke ble arrestert «kunne spore Kirkedepotets finger i dette. Det ville ikke utfordre leg-

folket». Slike løse spekulasjoner kan man imidlertid ikke bygge noe på i en rettssak. Øvergaard anfører at fhv. domprost Johs. *Hygen* forklarte under bevisopptaket hvem det var som gjennomførte arrestasjonen av de 5 medlemmer. Han hadde «aldri hørt nevne at Skancke skulle hatt noe med det å gjøre». Jfr. også R. W. *Krantz's* vitneprov.

I denne gjennomgåelse av dødsdommen legger jeg stor vekt på de følgende bemerkn. av adv. Øvergaard:

«Jeg henviser om betydningen av den *rettergangsforsømmelse* som her er foregått — til min skrivelse til lagmannsretten av 27-7-47, avsnitt II som i enhver hens. fastholdes. Det er ikke urimelig å trekke slutninger fra sakens behandl. for dette pkt.'s vedk. til dens behandling *overhode* Tiltaltes interesse er i høy grad forsømt og det er døg også en offentlig interesse, ikke alene at en uskyldig ikke dømmes, men også at en i noen henseende skyldig tiltalt ikke dømmes, når hans forsvar er handicappet ved *manglende bevisoppgaver*, og ved *utilstrekkelig* beskrivelse av de handlinger man vil ha ham dømt for. Tiltaltes tarv kan i så henseende ikke sees å være vare-tatt av retten.»

Ville ikke dommerne drøfte historiske dokumentasjoner og lese paragraf 86 *Herat?*

DOMMEN NEGLISJERER DE SUBJEKTIVE OG OBJEKTIVE BETINGELSER FOR STRAFFBARHET

Fikk emigrantregjeringen — tross sin klare kapitulasjonsavtale og pasifistiske fortid — lyst til å markere fortsatt krig, da krigslykken

svinget i favør av Tysklands motstander, som regjeringen hadde søkt «asyl» hos? Dette er menneskelig forståelig. Men regjeringen motarbeidet sitt eget ettermæle da den brukte denne omstendighet som påskudd til å ta livet av Skancke med! For forbrytel-

se mot krigsforræderibestemmelsen! Justisminister Cappelen var klar over hva man pønsket på. Han stilte nemlig som betingelse for å gå med i Gerhardsens første regjering at han intet skulle ha med benådningsandragender å bestille! Cappelen tenkte på sitt ettermæle og rettshistoriens dom. Statsminister Gerhardsen følte seg dengang så bølge-båret, at han glemte at den måtte briste! HAN «behandlet» benådningsandragene, og glemte at dette ikke er noen mekanisk sandpåstrøning — men en viktig sikkerhetsforanstaltning, en selvstendig regjeringsmyndighet, full av et forferdelig ansvar. Gerhardsen vet at domstoler kan ta feil! Han svekket i sin tid Norges stridsevne og ble straffedømt for forsvarsfiendtlig arbeide. — Skjedde dette med krig for øye?

Det for Skanckes forhold til forræderiparagrafen avgjørende og befriende er jo blant annet det som advokat *Øvergaard* peker på i gjenopptagelsesbegjæring II at Nygaardsvolds «krig» ikke var synlig for Skancke på denne siden av Nordsjøen — da han den 25. septemb. 1940 mottok oppnevneelse som kommissarisk statsråd. *At krigen var slutt mente også den svenske regjering.* Statsminister Per Albin Hansson sa i sin tale i Ludvika 7. juli 1940 bl. a.: «Beträffande Norge förekommo under det där kriget pågick inskränkningar i transitotrafikken, och önskingar om leverans eller transitering av vapen och ammunition til någondera av de i Norge stridande parterna avböjdes».

«Läget har nu blivit ett annat. Viktigast ur vår synpunkt är att *striderna mellan Tyskland och Norge upphört*»

(Svensk utrikespolitik under andra världskriget, s. 327). Fra side 362 gjengis fra utenriksminister Günthers tale i Halmstad 16. aug. 1941:

«Kriget i Norge hade likeväl, som sagts, icke i första hand lokal innebörd, det var en del av uppgörelsen mellan Tyskland och England. Vår neutralitåt i det norska kriget var sålunda ett fullföljande av den grunnlinje i den svenska politiken, som från början tillämpats i förhållande till deltagerna i storkriget. I överensstämmelse härmed avböjdes under det kriget pågick, bl. a. framställningar om export av krigsmaterial til de krigförande i Norge. — *Först sedan krigshändelserna i Norge upphört*, ansåg sig svenska regeringen kunna företa en revidering i fråga om sin tidigare hållning beträffande transitering av tysk militär personal. De misförstånd, som bland normännen uppstått rörande Sveriges hållning under och efter Kriget, skola, därom är jag viss, komma att skingras».

NYGAARDSVOLD: *I de to måneder krigen varte!*

Direktør Lorentz Vogt har samlet et drepande arsenal av dokumenter og argumenter mot den kombinerte aktorats- og domsvirksomhet som karakteriserer «rettsoppgjøret» og som bl./avlivet Skancke. Herr Vogts nitide dokumentasjoner, blendende fremstilling og solide forankring i beaumonden har avholdt påtalemyndigheten fra å søke å svekke hans rettshistoriske produksjon med injurieklager! Vogt skriver i Tønsberg Blad 3. juni 1948 bl. a.:

«VED KAPITULASJONS-AVTALEN AV 10. JUNI TRADTE NORGE UT AV KRIGEN»

«Dette ble også bekreftet av statsminister Nygaardsvold i hans tale fra London den 25. juni 1940. Følgende utdrag viser dette:

«Det stod da ingen annen utvei åpen enn å nedlegge våpnene og sende våre tapre offiserer og soldater hjem. — Ved siden av beslutningen om vapenedleggelse og demobilisering måtte også regjeringens stilling etterat hele Norge var okkupert av tyskerne, taes opp til overveielse».

«Men før jeg går nærmere inn på det spørsmål, vil jeg gjerne si noen ord om det arbeid som regjeringen utførte *i de to måneder krigen varte*».

Her er Nygaardsvolds og den norske regjerings oppfatning den 25. juni 1940 av hva den fortsatte «krig» går ut på *«Vi kan nå i et fritt land arbeide for Norges sak. Vi kan nå fritt si overfallsmennene den usminkede sannhet om deres opptreden og løgnpropaganda både under og etter krigen».*

I Bevisopptaket i Skancke-saken sa Nygaardsvold bl. a.:

«Det har aldri vært regjeringens mening at det skulle sluttet fred med tyskerne, og vi mener at dette fremgår av regjeringens proklamasjon av 7. juni 1940, som ble lest opp i radioen den 9. samme måned». *At det var sluttet formell fred påsto naturligvis hverken Øvergaard eller Skancke!* De gjorde bare gjeldende at krigen faktisk og praktisk var slutt i krigsforræderiparagrafens mening. Norge var ikke lenger militær krigsdeltager, hva § 86 forlanger! For forhold etter den tid kan derfor straffelovens § 86 ik-

ke anvendes på folk bosatt i det besatte Norge, se § 86 annet ledd. *Bestemmelsen er kun anvendelig på handlinger som står i direkte forbindelse med krigshandlinger, og overinnflytelse på disse.*

Et vesentlig punkt under bevisopptaket var prominente vitners valne omgang med et vesentlig faktum i favør av Skanckes oppfatning: *Hjemsendelsen av de internerte norske tropper i Sverige.* Ingen av forklaringene svarer til de faktiske forhold, som man vil se. *Ljungberg:* «Han husker at det var snakket om disse tropper og at det var stemning for at de foreløpig burde bli i Sverige, men han kan ikke huske at det ble rettet noen bestemt henvendelse i den anledning». *Koht:* «Kan ikke huske at regjeringen har hatt noe med spørsmålet om de norske tropper skulle få vende tilbake til Norge. Han tror dog å huske at det innen regjeringen var stor skuffelse over den ordning som ble truffet i dette tilfelle. Han tror dog ikke det ble sendt noen protestnote». *Nygaards-vold:* «V. tror at det innen regjeringen var meningen at disse tropper måtte kunne bli i Sverige. Han er også tilbøyelig til å tro at det ble rettet en henvendelse til Sverige — iallfall om at troppene ikke måtte bli tvunget til å forlate dette land». Ingen av statsrådene var heldigere med disse uriktige forklaringer — likeledes under edsansvar — enn med sin bevitnelse om at de ikke hadde sett kapitulasjonsavtalen! Det er nemlig på det rene at general *Fleischers* rapport den gang gir det korrekte bilde. («Etterlatte papirer» side 89): «*For den internerte styrke av 1. divisjon i Sverige traff regjeringen den bestemmelse at hele styr-*

ken skulle demobiliseres og sendes tilbake til Norge. Det ble fra Hærens Overkommando mundtlig og også skriftlig fremholdt at de som ønsket burde gis anledning til å komme over hit. — H. O. K. fremholdt dernæst at i allfall de frivillige av befalet burde tas over og at det i ethvert tilfelle ikke gikk an å sende garnisonerende offiserer tilbake til Norge, hvor de, etter hva der forelå, ville ha valget mellom å bli fengslet eller forplikte seg til overfor tyskerne ikke mer å delta i denne krigen. Ingen av disse argumenter ble hørt. Styrken ble demobilisert og det ble, etter hva der er opplyst, senere sendt beskjed til Sverige om at det ikke trengtes befal av Hæren over».

VILLE DEN KRIGENDE ASYLREGJERING IKKE HA NOEN HÆR?

I sannhet synes ikke regjeringen i London å kunne dokumentere noen *krig* der bortefra! Først etter «freden» begyndte man krigen mot visse hjemmeværende landsmenn! Hvis planlagte «dom» og skrekkelige endelig man hadde delikatert seg med i utlendigheten, og gjennomførte, tildels i ly av fremmede bajonetter! Her skal gis et eksempel på hvordan en fremrakende, ekte norsk infanterioffiser i England som arbeidet sammen med general *Fleischer* for å organisere en hæravdeling derborte, så på regjeringens forhold til dette arbeid. Etter generalens tragiske død skriver avdøde oberstløytnant *Carl Eckersberg Stenersen* til fru *Fleischer* den 4. februar 1943 bl. a.: «*Vi vet jo alle vi som sto ham nær at han måtte kjempe for å få sine synsmåter frem — bane seg vei, så å si gjennom*

endog adskillig uvilje hos de rådende myndigheter. Generalen sa sin mening for å bringe slutt på halve standpunkter og politisk jongleri, endog på uvilje eller motvilje til i det hele tatt å ha en hær». (General *Fleischers* Etterlatte papirer, side 198).

Spalteplassen tillater ikke flere eksempler på at dommen tok feil a) når den til fellelse for Skancke vil fastslå fortsatt krig for det okkuperte Norge etter 10. juni og b) når den mot Skanckes begrunnede benektelse, som den ikke drøfter, oppkonstruerer hos ham en kriminell bevissthet om at Norge er krigsdeltager! Denne siste feil antas å være en av dommens værste. Kan en domstol foreta en slik «bevisbedømmelse» i god tro?

EIDSIVATINGS LESING AV LOVEN OG BEHANDLING AV HISTORISKE FAKTA I SKANCKESAKEN

Den magiske undersøkelse som dommerne i 1946 foretar i Skanckes indre er følgende: Ved hjelp av mental ønskekvisst graver de opp en bevissthet hos ham at det okkuperte Norge driver militær krig mot Tyskland den 25. september 1940, på det tidspunkt da han mottar et angivelig krigsforræderisk verv som komm. statsråd i Kirkedepartementet. Han hadde vært professor siden 1923 og medlem av NS siden 1933. — Den forbryterske bevissthet om fortsatt krig finner disse magikere 6 år etter. På tross av at Skancke intenst hevdet at han delte advokat *Holthes* 1. 1940 offentliggjorte syn at krigen var slutt.

Hvis dommen tok feil på disse punkter, hva antas godtgjort, kan så dommerne i Eidsivating undskylde seg med føl-

gende: En dom er en samling av inntrykk og registrering av støt som fremkommer ved at aktoratet på den ene side krysser klinge med tiltalte og forsvareren på den annen side. Hvis partene av en eller annen grunn ikke yter sitt beste — da blir jo inntrykkene og dermed dommen deretter. Før den første behandling i lagmannsretten gjelder denne unnskyldning bare delvis etter min oppfatning. For de øvrige instansers avgjørelser gjelder unnskyldningen ikke. Domstolen har en selvstendig plikt til å få saken belyst. Jeg mener at tiltalte og dr. jur. Øvergaard har påvist at bortsett fra aktoratets rettergangsfeil, så oppfylte det ikke sin plikt etter loven. **Denne består i å bevise samtlige subjektive og objektive, positive og negative betingelser for Skanckes straffeskyld.** Skancke begrunner hvorfor han finner forsvaret i lagmannsretten mangelfullt. Han må utvilsomt gis medhold i dette. Hans senere forsvarer, adv. Øvergaard, støtter ham også her, med en begrunnelse som ikke imøtegår reelt. Såvidt jeg kan se.

Skanckedommen bryter — uten drøftelse — med nedenstående rettsoppfatning som Skanckes bysbarn advokat Harald Holthe, gjorde gjeldende i brev av 31. mai 1940 til A/S Trondheims Entreprenørenes Felleskontor, — gjengitt på side 29 i «Erstatningsdirektoratet: Undersøkelser vedrørende norske myndigheters stilling til tyske arbeidsoppdrag den første tid etter 8. april 1940» — Holthe skriver bl. a.: «De besatte områder beherskes av in-

ternasjonal rett og der skal ikke krigerske kamphandlinger foregå eller kunne foregå mellom nordmenn og tyskere. Kamphandl. fra nordmenns side betraktes her som rebeller av krigslovene. Det er således ikke riktig for et besatt område å si at det kan være i krig med Tyskland.» (Uthevelsene er Holthes.) Denne oppfatning delte Skancke. Hvem hadde ikke den dengang? Det er åpenbart at den lå bak alt administrasjonsrådets og fylkesmennenes virke.

§ 86 MED BISTAND TIL FIENDEN?

Er det krigsforræderi av Skancke at Kirkedepartementet utgir en ny katekismus Eller endrer reglementet for opptagelse av medisinske studenter?

Som et eksempel på Eidsivatingens lesning av § 86 og dens anvendelse på kommissariske tiltak av ovenstående type siteres fra HR-utdr. bd. I, side 89—90:

«Om det hadde lyktes å få kirke, skole og andre undervisningsanstalter til å bøye kne og gi plass for den nazistiske propaganda, ville det voldt landet ubotelig skade, og i sin totalitære krigføring ville fienden hatt mere nytte av dette enn av mange tusen frontkjempere».

Her må innskytes: Hva med bistanden til okkupanten fra den svære norske kjerneindustri som ifølge Helge Krogs bok «6. kolonne» leverte viktige tilskudd til de tyske krigsanstrengelser fra okkupasjonens første til dens aldeles siste dag — upåtalet?

Dommen: «Bestemmelsen om enkelte avgjørende aksjoner som arrestasjonen av lærerne og forsendelsen av dem til Kirkenes våren 1942, arrestasjonen av universitetslærere og studenter i 1943 og stengningen av Universitetet 30. november 1943 er visstnok truffet av andre, men tiltalte har vært en villig hjelper, som straks ~~for der~~ når det ble stillet krav til ham.»

Straffelovens § 86 hadde flg. ordlyd: «Med hefte i minst 3 år eller med fengsel fra 3 år inntil på livstid straffes den som rettsstridig bærer våpen mot Norge, eller som under en krig, hvor Norge deltar, eller med sådan krig for øye, yter fienden bistand i råd eller dåd eller svekker Norges eller noen med Norge forbunden stats stridsevne.

Straff kommer ikke til anvendelse på noen i utlandet bosittende norsk statsborger for handling, hvortil han etter bostedets lover er pliktig.»

Der finnes jurister som mener at dette siste ledd kommer til anvendelse på bistand til okkupanten i Norge.

Ingen som har kjærlighet til Norge og har de nasjonale verneinstinkter i orden, som en dekadent utvikling ledet av dagens makthavere før den annen verdenskrig gjorde alt for å ødelegge — kan være i den minste tvil om hva bestemmelsen sikter på! Det er å forråde egne kjempende tropper og hjelpe fiendens, MENS vårt folk kjemper regulært og militært for å verges sin selvstyrte eksistens bak Norges grenser!

Eidsivatings lesning av loven i Skanckesaken og bedømmelse av historiske fakta er og blir — etter mitt skjønn — åpen rettsfornektelse av

sinte eller skremte mennesker som vel aldri har kjempet regulært og åpent for sitt land og vet hva krig og krigsforræderier.

Rent justismord å dømme Skancke for læreraksjonen, som skyldtes Terboven — mot gode nordmenns råd

**LÆRERAKSJONENS
SANNE BAKGRUNN**

Denne for okkupasjonsmaktens og for lærernes eget ømdømme kjedelige historie, som er patriotisk rosmalt til ugjenkjennelighet, er Skancke straffedømt for etter krigsforræderibestemmelsen, slik som denne dengang lød!

Til og med blant opplyste nordmenn ruver læreraksjonen i favør av Eidsivatings konklusjon. Særlig fordi de ikke har lest denne del av dommen. Som den servile presse vokter seg vel for å offentliggjøre. Hvordan lærersaken anskues skal jeg gi et eksempel på. Et av vårt lands mest ansette kommuneadministratorer, en tidligere velkjent stortingsmann skriver til meg anno 1953:

«Hva Skancke angår, så er jo hans sak behandlet ved domstolene og dommen eksekvert. Der kan man naturligvis være uenig om straffeutmålingen, men hans misgjøringer er jo på det rene. Selv partifeller vil vel ikke forsvare hans opptreden f.eks. i lærersaken.»

Når det står slik til med det grønne tre, — hvordan er det da med det tørre?

«Den 20. s.m. (mars 1942) ble ca. 1000 lærere arrestert av det norske statspoliti... og deretter overtatt av tyskerne, som sendte flere hundre av dem nordover med «Skjærstad». Tiltalte ytet ikke

pliktmessig innsats for å hindre disse alvorlige overgrep eller for å begrense deres virkninger.»

Dommen utdyper dette punkt i tiltalen.

«Den 10. mars 1942 ble 300 lærere innkalt til arbeidstjeneste. Hensikten med dette var åpenbart å se om de uteble og derved få en grunn til å arrestere dem. (!!) De møtte imidlertid og ble dimittert uten å bli satt i arbeid. Den 20. mars 1942 ble imidlertid om lag 1000 lærere over hele landet arrestert og flere hundre av disse ble sendt til Trondheim for derfra å sendes med dampskipet «Skjærstad» til Kirkenes. Arrestasjonen av lærerne var foretatt etter foranledning av Quisling av det norske politi, men de arresterte lærere ble satt i tysk fangenskap og forsendelsen nordover ble iverksatt av tyskerne. (HR utdr. bd. 1, s. 73).

Så skriver Eidsivating en vesentlig ting om Skancke som er fortiet for det norske folk. Det kunne ikke helt dølgjes at læreraksjonen (ved siden av å skyldes saueforvirring hos noen ganske få selvopptatte «tillitsmenn») var en ren Terbovenaksjon:

«Det er ikke bevist at tiltalte har hatt noen direkte befatning hverken med innkallingen til arbeidstjeneste eller med arrestasjonen av lærerne og forsendelsen til Kirkenes,

og det er på det rene at han forsøkte å få stanset forsendelsen med «Skjærstad», da han av den nazistiske (!) læge Rian fikk opplysninger om de uforsvarlige underbringelsesforhold på båten. Han protesterte således mot at skipet skulle gå. Tiltalte fikk imidlertid oppgitt fra tysk hold at Quisling og Terboven var enige om at «Skjærstad» skulle avgå nordover, og da gjorde ikke han noe mer.»

«Tiltalte sier selv at han var uenig i arrestasjonen av lærerne og i at de ble sendt nordover, men at han stod maktesløs da (de ovenfor anførte) var enige om at det skulle iverksettes.»

Så glemmer Eidsivating okkupasjonstidens imperative krav, som Administrasjonsrådet upåtaalt måtte bøye seg for, da det f. eks. upåtaalt under straffetrussel forbød feiringen av Kongens fødselsdag — ved å dekretere når det gjelder den ulykkelige Skancke:

«Som ansvarlig sjef for undervisningsstellet i landet var det tiltaltes plikt å hindre at et slikt alvorlig overgrep på landets lærerstand, som desuten førte til en alvorlig lamelse av undervisningsvesenet, ble iverksatt. Om han ikke kunne vinne fram med sine forestillinger, hadde det vært hans ubetingede plikt å nedlegge sin stilling.»

Akkja, hvem nedla ikke sin stilling under okkupasjonen, Eidsivating? Hvilke av de herrer dødsdommere, for eksempel?

Da Kirkedepartementet hadde erfart at lærerne hadde erkjent at de hadde ligget under for sauementalitet, ved å underskrive unødvendig yd-

mykende erklæringer — får dette nedenstående uttrykk i Eidsivating. Men domstolen burde selvsagt ha frifunnet Skancke for enhver overtredelse av forræderiparagrafen i forbindelse med den av lærernes «tillitsmenn» fremkalte læreraksjon, som så mange små strebere er blitt forfremmet på. — Og som vel Skancke ble skutt for?

«Lærerstriden ble søkt brakt til avslutning ved et rundskriv fra departementet av 25. april 1942, der departementet tilbakekaller tidligere rundskriv av 7., 17. og 19. mars, og gjør gjeldende at (lærer) Sambandet ikke er noen politisk organisasjon og uttaler at ingen lærer er forpliktet til å gjøre tjeneste i ungdomstjenesten.»

Norges lærere kunne ha unngått hele læreraksjonen ved å høre på den gode nordmann rektor Hans Lodrup, eller simpelthen spørre Skancke for man lot uklare hjerter rote lærerne opp i den såkalte læreraksjon. Terboven benyttet sauementaliteten, som visstnok ennå noen forveksler med nasjonal holdning — til å få lærerne til å utføre «bistand til fienden» på Kirkenes. — Ti Terboven trengte noen håndrekningsmannskaper der, og lot lærerne transportere dit, selv etter at de hadde erklært seg villig i å gi avkall på hele «holdningen» for å slippe. Men sannheten om dette er tabu i Norge i dag. Den nasjonale legende om «Kirkeneslærerne» var nødvendig for å få livet av den i dette spørsmål hundre prosents uskyldige Skancke, og for å bringe til makten en diktatorisk krets

Som vi så sa dommen bebreidende at Skancke ikke gjorde noe mer da okkupasjonsmakten — tross hans protest — bestemte at «Skjærstad» skulle avgå.

Selv skriver Skancke om dette i sitt innlegg til kjæremålserklæring til Høyesteretts kjæremålsutvalg 12. mai 1947:

«Neivel — hva kunne jeg gjøre? ? ?

Men jeg fortsatte senere å gjøre hva jeg kunne, både på tysk og på norsk hold, for å få lærerne tilbake fra Kirkenes. Jeg henvendte meg bl.a. flere ganger til Terboven om dette — det kan bevitnes av ministerialdirigent G. W. Müller, som jeg også talte inntrengende med. Videre med sekretær Pudelcko hos Huhnhäuser. Videre med minister Fuglesang, som også kan bevitne at jeg talte med Quisling om denne sak.»

«Dette mitt arbeid ble også kronet med hell.» «Jeg fikk Terboven til å love at han skulle sørge for at lærerne kunne komme tilbake fra Kirkenes. Han reiste derpå selv til Kirkenes — og kort etter, omkring 9. september 1942, begynte de første lærerne å komme tilbake.»

«Jeg fikk da utvirket at samtlige lærere som hadde vært i Kirkenes skulle innsettes igjen i sine stillinger. Likeså at de skulle få utbetalt sin lønn fra 9. september — den dag de første kom hjem — uten hensyn til når de kom tilbake og begynte arbeidet igjen.» — Det anførte er fra rundskriv som jeg sendte skoledirektørene og rektorene. Nye bevis: G. W. Müller, Pudelcko, Fuglesang, O. B. Pedersen, Rektor Johan Varen,

Kr.sand S. — Selv om ovenstående ikke i dommen avkrefter mer enn «da gjorde han ikke mer» — så mener jeg at opplysningene desuten må antas å ha betydelig verdi, når de kommer med i det helhetsbilde en skal gjøre seg, skriver Skancke til de urokelige dommene, som åpenbart ikke har dannet seg noe helhetsbilde over «bistanden til Fienden» under den tyske okkupasjon av Norge, selv ikke Solems egen..... Den opplysende juridiske forfattervirksomhet for SD....

Om domfellelsen for læreraksjonen skriver Dr. jur. Øyergaard bl. a.:

«Retten mener at det var hans «ubetingede plikt å nedlegge sin stilling», et krav som stilles til Skancke, skjønt man bare vil betegne ham som «minister» i gåsøyne. Som ansvarlig tror jeg Skancke gjorde bedre i å velge den vei han gjorde, nemlig iherdig og gjentagende å be om at lærerne måtte bli frigitt, noe som førte frem. Han vant «frem med sine forestillinger.» Hadde man fått en annen mann i Skanckes sted, hadde kanskje saken tatt en helt annen vending. Også Administrasjonsrådets folk hadde erfaring for at direkte obstruksjon ville ha den motsatte virkning på tyskerne enn den tilsiktede. Og de bøyet unna, til og med så langt at de kjøpte lastebiler som stråmenn for tyskerne (bil. A-20 til 23) eller ga ordre om å forandre kirkebønnen i radiogudstjenestene (27. juni 1940 jfr. Berggrav: «Da kampen kom», s. 81).

Videre skriver forsvareren i sin berømte gjennomgåelse av den fæle Skanckedommen til Eidsivating av 26. april 1948:

«Dette «lærersamband» var et tysk påfunn, drevet frem etter ordre fra Terboven til Dr. Huhnhauser, jfr. referat av H.s forkl. i Wilhelmsensaken, bil. A-15.»

Her sier Øvergaard noe til dommerne som de kanskje ikke vil høre:

«Med et fortsatt *Administrasjonsråd* eller et *Riksråd* som påtenktes, ville man sikkert også fått et lærersamband der var i tråd med tyskernes «*Gleichschaltungs*»-prinsipp. Adm.rådet gjennom-

førte flere inngripende forandringer i vår lovgivning, således ved frd. om renter som endog gjorde inngrep i grunnlovbeskyttede rettigheter. Det handlet under samme tvang ell. press som et styre i et okkupert land alltid vil gjøre og som ofte ikke er til å komme forbi.»

«Man får gjøre det best mulige ut av situasjonen. Det er lett nok etterpå å si at man burde «slått spillet overende» sier Øvergaard med tydelig adresse.

motsetning til den svært synlige statsakten på Akershus, som Skancke deltok i. — Ti Det Kongelige Statsrådsekretariat skriver 31.3. 1953, signert Leif Østern: Under henvisning til Deres skrivelse av 17. ds. meddeles at det efter den instruks for meddelelser utad som gjelder for Statsrådsekretariatet ikke er anledning for det til å gi opplysning av den art De ber om vedr. en saks statsrådsbehandling.»

Da Skancke ble frifunnet for en post fordi Berggrav var skyldig. — Nåværende lagdommer Østlids upålitelige vitneprov

Dette spørsmål melder seg: Kan den lille, fortiden toneangivende klikken som iscenesatte statsslaktingen av professor Ragnar Skancke på Akershus 28. august 1948 — og som i år kan feire et demokratisk 5-årsjubileum i Erik Solems, Sven Arntzens, O. C. Gundersens og Haakon den syvendes Norge — kan denne krets — under historiens synsvinkel vinne frem med den betraktning at *fordi* Skancke siden 1933 var medl. av Nasjonal Samling og *fordi* det settes likhetstegn mellom Nasjonal Samling og Det tredje rike, som f. eks. har sett gjennom fingre med de grufulle jødemassakrer i Warszawa, og *fordi* han sammen med de frifundne mottok komm. still. 1940 — er dødsdommen over Skancke i orden? Er dommen motivert med den blinde, men «rettferdige» hevn?

Over 600 norske biskoper og prester, universitetsfolk og

andre besvarte etter min oppfatning dette spørsmål med NEI, da de til regjeringen Gerhardsen forgjeves innsendte søknad om nåde for Skancke. — Jeg har skrevet til Statsrådsekretariatet for å bli meddelt hvilke statsråder var tilstede hos Kongen 27. august 1948, da de for normale mennesker overvældende nådesøknader med bilag ble behandlet og den Kgl. skyteordre gitt. Det finnes flinkere skyttere. — Lovbrudd var det vel å henrette i en slik sak etter at krigen var slutt, — Norge var ikke på krigsfot og det var ikke krigstid. —

Det viser seg at jeg har svevnet i den villfarelse at vøringen i statsråd hos Kongen er underkastet offentlig kontroll, at en slik sak er «åpen» også i sitt siste stadium. Diktatorene har fått lærevillige elever, ialfall når det gjelder å mørklegge visse statsakter, forøvrig i

Etter dette veloverveiede og inspirerte svar kan antas at samtlige daværende medlemmer av Regjeringen Gerhardsen er medansvarlig for justismordet på Ragnar Skancke, undtagen de lysende undtagelser — statsrådene *Meisdalshagen* og *Moen* som tilrådet Majestæten å vise nåde.... Ansvar for dette justismord blir og er for vedkommende utvilsomt aktuelt. Ti historien er meget sparsommelig med betinget dom.... I våre dager forløper utviklingen som regel meget raskt. Nervositeten i kretsen er allerede betydelig. Se beredskapslovgivningen, ikke minst omskrivningen av straffelovens § 86, som altså ikke rammet Skancke i sin daværende form! Heinrich Himmler kunne ikke gjort det bedre.... Han var vel bedre enn sitt rykte? Hans kopister i Norge søker inn i Høyesterett for å kunne beherske utviklingen i de nå kommende farlige år? Men motstøtet har allerede Jon Skeie og Scharffenberg satt i gang! Med flere. Blant disse er — et medlem av det juridiske fakultet — *Kristen Andersen*.

DA EIDSIVATING FRI-
FANT SKANCKE FOR
TILTALEPOST 10, FORDI
BISKOP BERGGRAV VAR
DEN SKYLDIGE I 2. PKT.

Tiltalebeslutningen post 10:
«Den 16. september 1941 an-
modet Kirkedepartementet
telegrafisk prestene om un-
der førstkommende søndags
gudstjeneste å minnes de
norske sivile som omkom un-
der angrepet på «Richard
With» og «Barøy». 3 dager i
forveien var det sendt ordre
om ikke å minnes ofrene fra
unntakstilstanden i Oslo.»

Eidsivatings dom:
(H.R. utdr. bd. I, s.
69): *Det er ikke riktig at til-
talte som det står i tiltalebesl.
under nr. 10 «3 dager i for-
veien hadde sendt ordre om
i k k e å minnes ofrene for
unntakstilstanden i Oslo.»*

«Retten kan under disse om-
stendigheter ikke finne at tiltalte
har gjort seg skyldig i noe
straffbart forhold under denne
post.»

Vi gir ordet til en interes-
sert og i dette punkt velorien-
tert og åndsnærværende til-
hører i Eidsivating, som be-
retter om den dramatiske
grunn til frifinnelsen under
post 10. Den kaster skarpt
lys over ulikheten for loven i
denne skinn-prosessen:

På rettsmøtets annen dag
eksaminerte lagmann Solem
professor Skancke om de for-
skjellige poster i tiltalebeslut-
ningen. Under avhøret vedr.
post 10, spurte han om Skan-
cke hadde sendt forbud til
prestene den 13. september
1941 mot å minnes ofrene for
unntakstilstanden i Oslo
(henrettelsen av Hansteen
og Wickstrøm).

Skancke svarte: «*Hadde
jeg gjort dette, måtte jeg nok*

ha erkjendt mig skyldig». —
Lagmannen: «Er det ikke
blitt gjort?» — Skancke:
«Jo». — Lagmannen: «Hvem
har gjort det?» — Skancke:
«Berggrav.»

Lagmannen tok så fått på
tiltalepunkt 11. To dager et-
ter møtte den norske kirkes
primas, biskop Berggrav i
retten som vitne. Han er-
kjente på lagmannens spørs-
mål at han hadde tilholdt
prestene i k k e å minnes
ofrene for unntakstilstanden
i Oslo høsten 1941. Hans be-
grunnelse for dette kunne
ikke høres fra tilhørerplas-
sene. Replikkene herom artet
seg nærmest som en privat
samtale mellom lagmannen
og Berggrav, og lagmannen
så ikke videre overbevist ut.

Det ble altså slått fast ved
Berggravs eget prov at det
var denne som hadde sendt
ut ordren om ikke å minnes
de fremstående arbeiderføre-
re, Viggo Hansteens og Wick-
strøms henrettelse! Derimot
hadde Skancke erkjent å ha
sendt ut den i tiltalepost 10's
første pkt. omhandlede ordre
om at de tallrike norske si-
vile, uskyldige ofre ved kyst-
routeskipene Richard Withs
og Barøy's undergang skulle
minnes i kirkene. Så hadde
ikke biskop Berggrav vært
mannen for det i nasjonal
henseende alvorlige pkt. 2,
så hadde nok Skancke for
disse handlinger blitt dømt
etter den av domstolen fan-
tastisk misbrukte krigsfor-
rederibestemmelse.

Nå måtte Skancke bli å fri-
finne. Ellers hadde man jo
måttet anlegge landssviksak
mot Berggrav. Som i d en an-
ledning hadde helgardert seg
på forskjellig vis! Mest be-
rømt er hans store skogtur

som så ut som en faktisk
og praktisk «flankeoppkla-
ring» for general Engel-
brecht gjenntom Nordmarka
som han på et tidspunkt
da den tyske framrykning
fra Oslo nordover var stoppet
opp av «skogangst» kunne
meddele var fri for norske
tropper, se Berggravs egen
beretning. En generalstabs-
offiser har sagt meg at denne
opplysning at skogen var mi-
litært tom, var av den største
betydning for Engelbrecht,
som øyeblikkelig satte fram-
rykning i gang nordover. —

Etter dette må man gi ret-
ten medhold i at det sannelig
forelå «omstendigheter» ved
post 10. Men da handelsråd
Sigurd Johannessen ble fra-
dømt sitt embete — ble det
av Eidsivating gitt som hoved-
begrunnelse at herr Johan-
nessen burde iallfall ha truk-
ket seg tilbake, da Hansteen
og Wickstrøm ble henrettet.
— Han fortsatte imidlertid
med å sikre Norges matfor-
syning til utløpet av jan.
1942, trass i blokade og for-
søk på ødeleggelse av kyst-
trafikken. De sivile norske
ofre for disse heltegjerninge-
ne var det en forbrytelse å
minnes, etter aktorats me-
ning, som man ser....

Biskop Berggrav nedla sitt
embete 24. februar 1942.

Som bekjent ble Eidsiva-
tings dom mot Johannessen
omgjort av Høyesterett, og
han ble sittende i sitt embete
til han falt for aldersgrensen.
Hermed ble også Berggravs
forhold endel forvisket....
Vedkommende tilhører un-
dersøkte seneré hvorfor an-
klagen for forbudet mot å
minnes henrettelsen av Han-
steen og Wickstrøm — var
blitt rettet mot Skancke, —

istedetfor mot Berggrav. Det viste seg at endel prester hadde vært perfide nok til å kunngjøre fra prekestolen at det var kommet forbud mot å omtale henrettelsen av H. og W.. Men de opplyste ikke hvem som hadde sendt forbudet. Dermed trodde menighetene at det stammet fra Skancke. De tenkte ikke at Berggrav så sent som 13. september 1941 gikk tyskernes ærender. —

AKTORATETS HOVED-
VITNE, DAV. BYRÅSJEF
OG NÅVÆRENDE LAG-
DOMMER HENRY ØST-
LIDS FORFERDELIGE
OG URIKTIGE VITNE-
PROV MOT SKANCKE.

Under gjennomgåelsene av tiltalepostene ang. kirkeadm. benektet Skancke gjentagne gange dissens riktighet. — Aktor svarte da ifølge min tidligere refererte hjemmelsmann stadig med et seierssikkert smil: «Dette punkt skal vi få oppklart når byråsjef Østlid kommer som vitne.» Og da Østlid kom ble han i sannhet dagens mann! Herr Østlid tilfredsstillet straffeentusiastenes (ordet er Andenæs's) forventninger når det gjalt å skape den rette pogromstemning mot den ensomme tiltalte. Med alt forbedhold gjengir jeg Aftenpostens referat 13. mai 1946 av nåværende lagdommer Henry Østlids vitneprov. Bare overskriften tyder på at nå kommer det knallere:

«UHYGGELIGE FORHOLD I
KIRKEDEPARTEMENTET
UNDER SKANCKEREGIMET
KOMMER FRAM VED
VITNEAVHØRSELEN.»

«I rettsmøtet lørdag ga byråsjef Østlid et uhyggelig bilde av forholdene i Kirkedepartementet den gang Skancke ledet det. Angiverne kom og gikk, og som takk for sine angiverier fikk de penger fra bankboken for salmebokavgift, (og fra koralfondet.) Garatun, som var ansatt i departementet og som ble arrestert og omkom i Tyskland, — ble angitt av en av Skanckes angivere, sjefskemiker Erlandsen ved Lilleborg Fabrikker.»

«Skancke benektet at han hadde omgitt seg med angivere. Han hadde bare en gang snakket med Erlandsen, og da gjaldt det kirkelige spørsmål. Han hadde heller ikke kjent til de to bankbøker som skulle være brukt til å lønne angivere med.»

Herr Østlids vitneprov under eds ansvar var farlig og uriktig, og det gjorde nok sin nytte! Rent bortsett fra hvilken lidelse det i de dagers menneskejakt også voldt den uskyldige Erlandsen og hans familie. Østlids utsagn ble først tatt avdage i en liten notis i Aftenposten for 26. november 1946 fra sjefskemiker, ingeniør Lars Erlandsens forsvarer, H. r. adv. Hakon Schjoldager:

«Under vitneavhøringen i saken mot «minister» Skancke i mai måned i år, kom det fram en uttalelse om at sjefskemikeren ved A/S Lilleborg Fabrikker, ingeniør Lars Erlandsen, som var medlem av NS, var angiver i Kirkedepartementet. Dette skulle ha ledet til at sekretær Garatun ble arrestert og sendt til Tyskland og omkom underveis med «Westphalen». På grunn av disse uttalelser har politiet

foretatt etterforskning. Resultatet herav er at det ikke kan sees å foreligge noe angiveri fra sjefkem. Erlandsens side. Politiet har derfor henlagt saken forsåvidt.»

Ikke bedre gikk det med herr «kronvitne» Østlids vitneprov om Skanckes «underslag» av kirkelige midler til å lønne angivere med. Jeg siterer Aftenposten for 17. mai 1946:

«Like før saken ble opptatt til doms leste lagmann Solem opp en skrivelse som var kommet fra Riksrevisjonen. Brevet gjaldt ett av vitneutsegnene i saken som hevdet at Skancke hadde brukt to bankbøker. Salmebokavgiften og Koralbokavgiften til å lønne angivere. Riksrevisjonen som har revidert bøkene, finner ikke at dette er tilfelle.»

Skancke ble dødsdømt den 21. mai 1946 og satt i 2 år og tre måneder med dommen, og ble til og med kritisert i avisene fordi han kjempet for rett i saken like til eksekusjonen 28. august 1948. — Jeg ser det som et symptom på rettslig forfall at herr Østlids stygge og upålitelige vitneprov, ikke ble undergitt strafferettslig behandling, før man gjorde ham til «landsvik»-dommer og lagdommer i Eidsivating! Hvor han i mai 1953 deltok i pådømmelsen av enkelte delaktige i det overlagte drap på advokat Shetelig.

En av de styggeste artikler fremkom som leder i Morgenbladet på henrettelsesdagen 28.8.1948. Den het: «Siste akt av rettsoppgjøret». Ansvarshavende redaktører var: Olaf Gjerløw, Herman Smitt Ingelbretsen og Rolv Werner Erichsen.

Redaksjonen skriver bl. a.:
«En av de f. hv. «ministre» ble dømt til døden for to år siden, men prøvet så — etter å ha skiftet forsvarer — alle juridiske utveier for å slippe dødsstraffen. Blandt annet søkte han å få så å si hele rettsoppgjøret omstyrt ved å føre frem den påstand hvis riktighet han selv ialfall vanskelig kunne tro på (!) nemlig at krigen mellom Norge og Tyskland opphørte i juni 1940. Alt det som han selv er dømt for å ha medvirket til, lærernes redselsferd til Kirkenes, forfølgelsen av geistligheten, deporteringen av studentene til Tyskland — er jo begrunnet i den krigstilstand, tyskerne alltid har hevdet som bestående, blant annet når de kjørte nordmenn ihjel med sine biler. Nå reises der fra mange hold et rop om at denne mann må benådes, for han har lidt nok ved å sitte dødsdømt så lenge — hva han altså selv er årsak til.»

Direktør Lorentz Vogt skriver derimot i Adresseavisen 2. juli 1951 i anledning av prof. Andenæs's vill-ledning og veiledning av utlandet — at det i fremtiden antagelig vil bli vanskelig å forstå at Skancke ble henrettet...

Uansett hva Skancke og advokat Øvergaard bragte frem av nye opplysninger i de etter min oppfatning helt knusende gjennomgørelser av dødsdommen — forble dommerne urokkelige! Men for i noen tid å kunne berolige sin samvittighet så viste de drøftelsen av de nye ting fra seg og skjøv det hele over på regjeringen.

Den 19. august 1948 ble av Høyesteretts kjæremålsutvalg bestående av dommerne K r u

se-Jensen, Schei og Stenersen avsa en skjebnesvanger kjennelse som forkastet hans kjæremål over Eidsivatings beslutning av 5. juni om å forkaste hans nye — enestående sterke begjæring om gjenopptakelse.

Det juridiske fakultet bør utgi Skanckesakens dokumenter for å gi studentene for livet et avskrekkende eksempel på hvordan det aldri mer bør dømmes i Norge! — Dommer Schei burde ikke ha deltatt, da han tidligere hadde tatt stilling til dommen, da Høyesterett 27. mars 1947 forkastet Skanckes uten juridisk hjelp avfattede anke over straffeutmålingen.

«Kjæremålsutvalget er enig med lagmannsretten og tiltrer i alt vesentlig dens begrunnelse. I likhet med lagmannsretten antar Utvalget at de opplysninger som er gitt under bevisopptakelsen vel kan stille visse sider ved domfeltes virksomhet i et gunstigere lys, men det synes hverken alene eller i forbindelse med tidligere fremførte bevis egnet til «å bevirke frifinnelse eller anvendelse av en mildere straffebestemmelse og en mindre straff,» jfr. straffeprosessl. pgr. 414, 2. Forholdet må, som lagmannsretten anfører, i tilfelle tas i betraktning ved avgjørelsen av spørsmålet om benådning skal gis.»

«Det tilføyes at Utvalget finner det klart at heller ikke vilkårene for gjenopptakelse etter str.pr.l.s pgr. 414, 1 er til stede. Slutning: Kjæremålet forkastes.»

HENRIK BERGH OM SOLEMS INHABILITET

Det ble under saken ikke reist innsigelse mot h.r.dommer, ekstraordinær lagmann Erik Solems habilitet. Det hadde jo tidligere vist seg nytteløst. Men etter min oppfatning er Høyesteretts avgjørelser i Skancke-saken invalide bare av den grunn at dommerne selv sagt ikke kan sies å være uhildet overfor en dom som er laget av en kjær og respektert gammel kollega i Høyesterett, som var satt til ekstraordinær lagmann for å lage ensartede skoleskapende dommer! Solem var selv sagt også ugild av den grunn at han dømte etter en anordning som han selv hadde vært med på å lage! I saken mot Bruns, Clemens og Schubert begjærte Bruns at lagmannen skulle vike sete, da han hevdet at lagmannen hadde hatt forbindelse med Bruns overordnede i Sicherheitsdienst. Lagmannen erkjente etter Aftenpostens referat — såvidt erindres — at han for tyskerne hadde skrevet en avhandling om «norsk retts sammensetning» og mente at det ikke var noen grunn for at han skulle vike sete. De tre tyskere ble dødsdømt. To ble henrettet. Clemens tok sitt liv.

I en korrigering som en av Norges store og uavhengige skrankeadvokater — Henrik Bergh — foretar av noen uvederheftige skriverier i Samtiden av Benjamin Vogt, om Quisling-saken, som dessverre også ble trykt i en publikasjon for svenske jurister, skriver Bergh i Samtiden, hefte 5, 1947, bl. a.:

«2. Det uttales av herr Vogt: «Faktisk var der også reist

innsigelse mot lagmannens (lagmann Solems)' habilitet på grunn av hans stilling under krigen, som gikk sterkt mot Quislings syn.»

«Dette er også feilaktig. Den av forsvareren fremsatte inhabilitetsinnsigelse hadde intet å gjøre med herr Solems stilling under krigen. Den bygde utelukkende på tre avisartikler som lagmannen hadde skrevet i «Verdens gang» etter krigens avslutning, nemlig 27., 28. og 30. juni 1945. Det ble fra forsvarers side fremholdt at «enkelte avsnitt av eller uttrykk i de to første av artiklene synes — å inneholde en forhånds stillingtagen til spørsmål som i allfall under Quislingsaken må betraktes som omtvistede og gi tiltalte inntrykk av at hans synsmåter og påstander ikke hos rettens formann vil kunne møte den forutsetningsfri prøvelse som han bør føle seg sikker på, ikke minst hvor det gjelder en sak i hvilken presse og det store publikum alt har felt sin dom.»

Men det er noe aldeles nytt dette i norsk rettspraksis at en dommer som det reises så alvorlige innsigelser mot fra en part, at han klynger seg så krampaktig til dommersettet...

Solem var imidlertid nødvendig for den fordømmende virksomhet, da han eiet autoritet fra før. Skancke hadde i realiteten to aktorer mot seg.

Var det ut fra en trist genealogi at blant andre den ansette og høyt begavede lovkyndige Erik Solem — Ragnar Skanckes og mange andres dødsdommer — var forutbestemt til sin dystre

gjerning i en forfallsperiode for norsk rett? Tør man anta at dette hadde forbitret sinnet og med tiden hadde utviklet et demonisk anlegg som i hans livs siste innspurt gjorde ham til et redskap til å søke å kriminalisere fedrelandssinnede og rettskafne, men annerledes tenkende mennesker med sunne — ja med de beste røtter i Norges jord? Luften over «rettsoppgjøret» blir neppe noe renere om dette spørsmål blir underslått! I justisofrenes øyne ruver han (og en annen) som en svart sky over okkupasjonsoppjøret, hvor Solem laget de mønsterskapende, knallende dommer. — Til dels med bruk av «nazi»-tidens strafferettslige patentmedisin — såsom en lagmannsrett bestående av 3 juridiske og 4 læge dommere, som sammen avgjorde skyldspørsmålet.

TIL DOMMENS SENTRALE FEILTAKELSER

antas denne å høre: «Retten anser det bevist at tiltalte har forstått at han ved å overta stillingen som kommisarisk statsråd oppnevnt av rikskommissæren ytet fienden bistand i den pågående krig mellom Norge og Tyskland.»

Derimot fulgte Høyesterett norsk lov og rett, da det frifant hans kolleger de komm. statsråder Johannessen, Ravnør og Sandberg, omenn med varierte begrunnelser, som særlig Lorentz Vogt inngående har behandlet og hvortil henvises.

I samme retning går professor Frede Castberg i «Norge under okkupasjonen», s. 62-63:

«II. I der Führers frdn. av

24. april 1940 er der intet som tyder på at Det tyske rike har hatt til hensikt ved etableringen av styret i de besatte norske områder å handle i strid med Haagreglementet av 1907. Heller ikke behøver man oppfatte Reichskommissars frdn. av 28. september 1940 om de konstituerte statsråder som annet enn en bestemmelse om organiseringen av okkupasjonsstyret innen Haagreglementets ramme.»

UK sier herom, se innst. s. 223:

«Under denne synsvinkel er (Administrasjons)-rådet ett ledd i den tyske adm. av det besatte Norge med folkerettslig hjemmel i 4. Haagkonvensjons best. i landkrigsregl. — Det er for såvidt den samme rettslige hjemmel som de etterfølgende kommisariske statsråder og Quislings senere regjering har.» Selvfølgelig bør man lese alle disse sitater der de står i sin sammenheng og tenke selv...

Jon Skeie i «Landssvik», s. 41, tredje opplag:

«En forstandig okkupant lar de nasjonale tjenestemenn i den sivile administrasjon, i domstoler, i kirke og skole) fortsette, så lenge de ikke viser tegn til sabotasje. Og de fleste tjenestemenn vil føle det som sin plikt å stå i tjenesten, så lenge ikke okkupanten gjør unødige inngrep i denne. Men en tjenestemann kan alltid kreve seg fritatt, når han finner at han ikke lenger har den nødvendige frihet til en sådan utførelse av tjenesten som landet krever. Okkupanten må da innsette en ny. Oftest blir dette en fremmed. Men det kan hende at en av landets

egne borgere påtar seg den i regelen utakknemlige oppgave å fortsette tjenesten. Han kan ikke bare av den grunn dømmes for landssvik. Han må dømmes etter sine handlinger. Det kan vise seg at han har gjort sitt folk en velgjerning, skriver Skeie...

Når vi trekker hans rolige ord frem her — skyldes det at de norske myndigheter i Skanckedommene har skapt en katastrofal forvirring om klare rettsregler for landkrig og okkupasjon!

Det var kanskje regjeringen Gerhardsens og justisminister Gundersens største synd mot det norske folk, som kan utslette det i en ny okkupasjon, som når som helst kan bli aktuell.

Heri ligger Skanckesakens stadige aktualitet... Bortsett fra den evige uro som utstråler fra et klart justismord.

ØVERGAAD: «OM SAM ARBEIDET MED FIENDEN»

Han skriver til Eidsivating: Det er også helt uriktig at Skancke på denne måte «samarbeidet med fienden» og talte noen innblanding fra den tyske skoleavdeling i sin administrasjon. Den tyske skoleavdeling, hvis sjef var Dr. Huhnhauser, ble etablert i Administrasjonsrådets tid — Skancke har i størst mulig utstrekning motsatt seg enhver innblanding, nektet å samarbeide med den tyske skoleavdeling fordi han mente at den ikke kunne blande seg opp i den indre, norske administrasjon. Har det vært noe samarbeid, har det vært for å fremme norske interesser mot tyske overgrep, f. eks. for å få lærerne frigitt, hva om-

sider lyktes og for å få studentene i Tyskland overført til Sveits, skriver Øvergaard.

EIVIND BLEHRS PROV.

Blehr vitnet under bevisopptaket: «Skancke var ikke persona grata hos tyskerne.» Blehr var til stede i et ministermøte våren 1942, hvorunder Skancke tog frem et telegram visstnok fra lærernes representanter, hvorav fremgikk at de ba om å komme i land fra «Skjærstad» og ga uttrykk for at de i tilfelle var villige til å underskrive at de ville stå tilsluttet lærersambandet. Skancke anbefalte at lærerne skulle slippes løs, og vitnet forsto ham slik at han ønsket dette, selv om lærerne ikke underskrev noen erklæring, idet Skancke var prinsipielt uenig i aksjonen, heter det i Blehrs forklaring under bevisopptaket.

GUNNAR ERIKSEN OM LÆRERAKSJONEN.

Hvorledes det hang sammen med hele læreraksjonen fremgår klart av advokat Gunnar Eriksens fremstilling i Wilhelmsensaken, hvortil Øvergaard henviser. Sambandslærer Wilhelmsen ble enstemmig frifunnet av Høyesterett: Ifølge det stenografiske referat sa Eriksen bl. a.: «I dag vet vi at den handlemåte Wilhelmsen valgte, sannsynligvis var den riktige. Ved de opplysninger som er fremkommet gjennom rektor Lødrops og dr. Huhnhausers vitneprov, mener jeg det må være godt gjort at den aksjon som ble iverksatt med foranledn. i loven om Lærersambandet og loven om Ung-

domstjeneste var bygget på en feil oppfatning av denne lovs formål, og det var forbundet med — og ville uvegerlig ha medført de alvorligste konsekvenser for lærerne og de andre, om ikke de sindige menn som her er nevnt hadde tatt affære og søkt å avverge følgene av aksjonen, da den først var satt i verk.»

«Hadde det standpunkt vært valgt — ville — såvidt man idag kan dømme om det — deltagerne i Kirkenesferden formodentlig ha kunnet spare seg for de lidelser de til slutt måtte igjennem ved å måtte underskrive denne erklæring overfor tyskerne, som i sin form og i sitt innhold måtte karakteriseres som nedverdiggende. Den lød i oversettelse slik: «Jeg erklærer hermed min inntreden i Lærersambandet og forplikter meg etter endt rekonvalesens å oppta skoletjenesten etter gjeldende bestemmelser.»

(Se det viktige kildeskrift av rektor Hans Lødorp: Læreraksjonens sanne bakgrunn, s. 88, 89 og 104.)

OM KIRKESTRIDEN SOM SKANCKE BLE DØMT FOR — skriver Øvergaard bl. a.:

«Det er for øvrig helt på det rene at «striden» hadde biskopene selv søkt ved sin embetsnedleggelse. Foranledning var episoden med biskop Fjellbu i februar 1942 som biskopene overilt la Skancke til last, skjønt det er på det rene at Skancke intet hadde dermed å gjøre. Videre skriver han til Eidsivating: Juridisk var retten på Kirkedepartementets side, og den strid som kirkefronten selv provoserte kan

der være delte meninger om. Det hadde vært fornuftigere å ta striden på et mer vitalt spørsmål enn om en prest hadde noen juridisk rett til sin høymesse.»

«Og juridisk sett hadde biskoper og prester ingen rett til å nedlegge sine embeder og samtidig hevde at de ville overta ledelsen og besørgelsen av de kirkelige gjøremål som om intet var hendt. Det var i og for seg et revolusjonært skritt, skriver Øvergaard. «Men Skancke ville allikevel ikke fortsette den akutte strid som biskopene hadde fremkalt. Han sto på sin gamle linje, nemlig at det fra det daværende statsstyres side ikke var «tanke på å tvinge eller presse geistligheten i politisk henseende. Kirken skal ubetinget ha arbeidsro.»

Denne Skanckes uttalelse til «Dagen» 11. oktober 1940 er sitert i Berggravs hyrdebrev 23. okt. 1940. Og etter den linje arbeidet Skancke videre etter embetsnedleggelsen våren 1942.

Jfr. domprost Hygens prov. På side 23 heter det: «Dette (d.e. at prester skulle være blitt arrestert etter foranledning av Skancke) ville også vært i strid med at Skancke kort etter at kirkestriden var blitt tilspisset viste seg meget ~~frig~~ etter å få en forsoning med kirken.»

ØVERGAARD:

«DETTE NYE VITNEPROV FRA EN AV KIRKEFRONTENS MEST FRÆMSTÅENDE

MENN STAR I DIREKTE STRID MED NEVNTE UT-
TALELSER I DOMMEN.»

Det var Hygens bestemte inntrykk «at Skancke ønsket

å være lojal overfor kirken, og at han ville det beste og at han personlig mente å handle i samsvar med kirkens interesser.» Under de møter som Hygen hadde med ham var han alltid elskverdig og interessert for kirken, heter det i bevisopptaket.

PROFESSOR HALLESBY

sa at «Skancke ikke kan regnes blant de vanskelige nasister som vitnet hadde hatt med å gjøre.»

Øvergaard dokumenterer at dommen tar helt feil når den sier at Skancke var «lydhør overfor tyskernes og partifellenes ønsker.» Øvergaard skriver at lagmannsrettens hele oppfatning beror på en synkverving og intet har med virkeligheten å gjøre.» (!!!) Skancke hørte tvertimot til en nasjonal fraksjon, som stadig var i opposisjon til tyskerne...

«Jeg henviser til hva tiltalte anfører om at skolene (ca. 6000) i det store og hele ble holdt i gang over hele landet og i hele okkupasjonstiden. Det vet vi alle. Og vil vi se uhildet på tingene, må man sikkert gi Skancke en stor del av æren for det.» Øvergaard: La oss innrømme at mange av dem som gikk inn i Quislings regjering som komm. statsråder, og mange andre NS-folk i forskj. stillinger mente å arbeide til landets gagn, og ikke å hjelpe fienden, men å vareta landets og folkets interesser under okkupasjonen. Og det er utallige beviser for at mange av dem har handlet i denne ånd, hevder Øvergaard.

Han går utførlig inn på de store kulturverdier Skancke reddet for landet, kirkegods,

bøker, bygninger m. v. Se således herom fhv. ekspedisjonssjef Otto Theisens erklæring.

Men den stemning som rådet grunnen var den som Arnulf Øverland ga uttrykk for til Gøteborgs Handels- og Sjøfartstidning 8. januar 1947: «Det er meningsløst at noe medlem av Quislings regjering skal fortsette å leve.»

Synkvervingen når det gjelder oppfatningen av Skancke har fått et typisk og ondartet uttrykk i Gyldendals nye konversasjonsleksikon, spalte 3887, hvor det helt uriktig heter at han «rettet under hele okkupasjonen iherdige og ondartede angrep på kirken, Universitetet, skolen og lærerstanden og gjorde seg skyldig i flere angiverier.»

NOEN AV DE TALLRIKE GODE PROV OM SKANCKE.

Blant alle som kjente Skancke hersket det enighet om at han hadde et nobelt sinnelag. Men nesten ingen kjenner til hvorfor han lot seg bevege til å ta stillingen som leder av kirke- og undervisningsvesenet under den tyske okkupasjon. — En velinformert embetsmann forteller at Skancke tok stillingen ikke minst fordi han ville realisere sin tekniske kongstanke som gikk ut på at den norske, teknisk anlagte ungdom ikke skulle kaste bort tiden i de humanistiske gymnasier, før de kunne begynne med teknikken. Skancke ville opprette tekniske gymnasier, som de uten omvei kunne gå inn i med en gang, og uten at de skulle bli tekniske roboter.

Denne Skanckes stadig aktuelle ide belyses best av at f.

eks. Oslo har ca. 22 humanistiske gymnasier, men ikke ett eneste teknisk!! Men når våre yrkesskoleledere oppdage at hans syn er gjennomført i U.S.A. — tør antas at tanken snarest gjennomføres her, selv om den er Skanckes.

— — —

Dr. jur. og phil. Herman Harris Aall skriver til Skanckes første forsvarer, adv. Torstensen, bl. a. om Skanckes fornemme taushet under saken, «som har fritatt forskjellige personer fra å bli nevnt.»

Professor Adolf Hoel skrev til Høyesterett at Skancke er av gammel norsk bondeett, en høyt begavet mann og en kjent vitenskapsmann på den elektriske svakstrøms område. Han er også en kunstner natur, en av Norges beste amatørpianister. Han er et fint og dannet menneske, en meget sjarmerende mann, og i besittelse av sterk fantasi. Men Hoel mente at Skanckes sans for administrative gjøremål ikke var noe videre utviklet,

Skanckes hjertebarn var kanskje Den Tekniske Høy-skole i Trondheim, som han også søkte å skjerme hele okkupasjonen. — Professorene Viggo Brun, Håkon Faanes, R. Tambs Lyche og K. Faye-Hansen søkte forgjeves å rettlegge Høyesterett i en inntrengende skrivelse, som slutter slik: «Vi har nemlig vondt for å forsone oss med den tanke at en mann av en type som Ragnar Skancke skal bli skutt.»

Hvis Norge atter blir nasjonal og nøytral rettsstat, da vil nok Skanckes dødsdag bli minnet med flagget på halv stang. Inntil da får nordmenn

hver i sin krets den 28. august ære minnet om den tragiske, snille og fedrelandskjærlige verner av det norske folks livsinteresser under den tyske okkupasjon, som takket være slike kultiverte nordmenn som Ragnar Skancke, ble relativt mild og fornuftbetont, — hva i de fjernstyrtes øyne vel var hans største brøde!

MOSEIDS PROTEST

I ODELSTINGET

MOT HENRETTELSEN.

Den fjellstø og hjertevarme stortingsmann Gabriel Moseid, hvis navn allerede tilhører Norges rettshistorie, skildret i Odelstinget 26. juni 1949 det inntrykk henrettelsen av Ragnar Skancke hadde gjort på ham: «Jeg ble så rystet at jeg de første dagene ikke var i stand til å ta meg noen ting til. Jeg kunne ikke arbeide. Det kan hende at den ærede justisminister og andre vil avvise en slik reaksjon som sykkelig sentimentalitet, som føleri, som ikke hører hjemme i et realistisk samfunn.»

«Gjennomføringen av dødsstraff ved en lovgivning som ble konsipert under krigen og ut fra krigens mentalitet var en voldsom krenkelse av det livssyn og den rettskultur som vårt folk hadde funnet fram til og opp til før krigen.»

«Min erfaring er at de krasseste angrep og den mest hatfylte propaganda... kom fra personer som selv arbeidet eller hadde arbeid i tyskernes tjeneste på befestningsanlegg og endog ved fremstilling av krigsmateriell.»

Moseid fortsatte, og mange

ansikter var verd et studium akkurat da:

«Etter det jeg har fremført mener jeg at benådningsmyndigheten i ganske annen utstrekning burde ha vært benyttet enn den er blitt gjen-nom hele tidsrommet. Den var dog en selvstendig myndighet som kunne ta hensyn til alle disse forhold. Det ble ikke gjort. Spesielt mener jeg det var forferdelig at ikke disse hensyn ble tillagt noen vekt ved

SKANCKES HENRETTELSE.

Det var da gått tre år og mere siden vi fikk friheten igjen. Det var kommet en masse henvendelser til benådningsmyndigheten om å unnlate å fullbyrde dødsstraffen i dette tilfelle, og det var anført mange

VEKTIGE OG SÆRLIG ALVORLIGE

grunner for det. Til tross for det ble allikevel dødsstraffen fullbyrdet. Jeg synes det er noe av det mest nedslående som har hendt i vårt samfunn etter krigen,» — lød det fra den store, norske herold for rett og menneskelighet, som heter Gabriel Moseid...

SKANCKES SISTE ORD.

I de siste timer skrev han:

«Jeg tror, at historiens dom vil bli en annen enn samtiden. Jeg har fulgt min overbevisning, og jeg ville det gode — det vet du. Engang skal vi jo alle dø, — og jeg tar det med ro, for kanskje er det allikevel det beste. Jeg har det håp, at det må bli til det gode, — at jeg kanskje kan bli den siste som må gå

i døden på denne måte. — Så har det ikke vært forgjeves.»

EPILOG

For nordmenn som til gagn for Norges fremtid henter lærdom av historien til en annen gang — ikke bare søker selvforsvar mot en brysom samvittighet — har Skancke-saken stoffet til en dokumentarisk film eller skuespill om en norsk okkupasjonstjenestemanns skjebne. «Den systematiske historieforfalskning synkverver almenhetens omdømme,» skrev Johan Scharffenberg nylig. Derfor vil nok et slikt arbeid la vente på seg! Dog ikke så lenge som man tror. Her ville man se sannheten om forhistorien til 9. april, Kirkebønnen, biskop Berggravs manøvrer og vitneprov, skyggene på Solems ansikt da han hørte hvem det var som hadde forbudt prestene å minnes H a n-

steen og Wickstrøm, kirkestriden, Lærersambandet, som ingen kunne melde seg ut av, fordi ingen hadde meldt seg inn! Kirkenesferden. Aulabrannen, Studenterdeportasjonen. Kapitulasjonsavtalen. De vitterlig uriktige vitneprov fra tre Londonstatsråder. Ruges «dobbelte» prov, Roscher Nielsens som fikk ham til å rødme tilogmed i nakken! Jørgen Øvergaard minneverdige kamp for rett og sannhet. Rettenes sammensetning. Arbeidet bak kulissene. Den skyldbevisste og redde presses forhold. Henry Østlids uriktige vitneprov (og karriere). Aktoratets ennå gelassene Cicero-sleng i kappen. Den uhyrlige dødsdom utarbeidet av en allestedsnærværende kollega, som Høyesterett strør sand på. Scenen i statsråd hos Kongen, da justisministeren tilrår døden. Meisdalshagens og Moens dissens. Den allerhøyeste skyteordre. Scenene på

Oslo politikammer da denne kom. Skytningen...

Man trenger ikke være spåmann for å se at de skyldige i dette justismord går barskere tider i møte. Denne utvikling kan ikke hindres av injurieprosesser og undergrunnsarbeide. Ravnene flakser allerede anstrengt i dag. Deltakerne i dødsdommen over Ragnar Skancke, og i mangen annen urett, prosessfalsknerier, ulovlige eiendomsinngrep, boikott, sivile mord og ulovlig frihetsberøvelse — kommer kanskje i sin tid — om ikke for en annen domstol enn samvittighetens — til å forklare seg om saker og ting, usentimental samtid, da Olavskorset lyser klarere og da oppfordringen til å skjule og fordreie ubehagelige fakta — ikke er så sterk og berusende som den var da Skancke-saken gikk sin gang i Norge, det land professor Skancke elsket, og mente å ha vernet av all sin evne.

Oslo, 25. juni 1953.

Alexander Lange.
cand. jur.

Utgitt av:

FINN BRUN KNUDSEN
Oslo

Sambandstrykkeriet A/S - Oslo